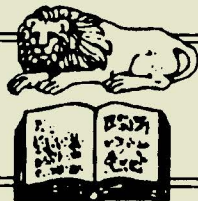

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

49. szám

Szentírásvasárnap, 2002

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2002

Tartalomjegyzék

Termények (Kairó, a Fáraók Városa; Udud Tibor felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Thorday Attila, V.É.)	3
A jövő reményéből élünk. Bibliai eszkatológia, I. (Gaál Endre)	5
A Jelenések könyvének hét levele, 2.r. (Gáncz Endre)	18
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 39. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	25
Szent Pál a megigazultságról (Fr.-J. Ortkemper, ford. Székely I.)	35
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	37
Olvasóink kérdezik (Thorday Attila)	43
Társulatunk életéből	45
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafiák, fotók: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Royal Press Hungary

Ajánlás

A Zsinatnak krisztusi megújhodást munkáló szándéka csak akkor valósulhat meg valójában, ha nemcsak a lekipászorok, de a hívek is összefognak, és a Szentírás-olvasás rendszeres végzésével közelebb jutnak Krisztushoz...

Anyaszentegyházunk hite és tanítása szerint az ember minden földi teremtmény fölött az Isten képére és hasonlatosságára teremtett (1 Móz 1,26). Arra van hivatva, hogy Istenhez hasonló legyen, és Istennek ingyen adott végtelen szeretetében részesüljön. Ezért hiszi Anyaszentegyházunk, hogy az ember feltartóztathatatlanul az Isten felé halad. De ugyanakkor Isten feléje jön világosságával, szeretetével, jóságával és irgalmasságával. Feléje jön a kinyilatkoztatásban. Isten keresi az embert. Elébe megy Ádámnak, meglátogatja Ábrahámot, égő csipkebokorban beszél Mózeshez, a Sínai hegyen akaratát közli vele, Izajásnak tűzzel tisztítja meg ajkát, a prófétáknak pedig, szinte szent kényszerítéssel, fel nem menthető köteletségévé teszi igéjének hirdetését...

A Szentírásban az Isten szól hozzánk emberi szavakkal. Isteni és emberi vonásai vannak a Szentírásnak. Miként az Úr Jézusban valóságos Isten és valóságos ember van, úgy a Szentírásban is az Isten igéje az emberi szavaknak testében jelenik meg. Az Anyaszentegyházat pedig azzal a küldetéssel ruházza fel Krisztus, hogy ebből az igéből éljen, és ennek az igének erejével tartsa egybe a híveket, akik hallgatják Isten igéjét és megőrzik azt...

Amikor a Szentírás olvasására akarunk buzdítani Benneteket, akkor rá kell mutatnunk, hogy az Isten igéjének kegyelemeszközlő ereje van. Már a magvetőről szóló példabeszéd (Mt 13,1-23) Isten igéjének termékenyítő hatását bizonyítja akkor, amikor a jó földbe

hullott igének sokszoros termését hangsúlyozza. Talán ennek a hatása alatt írta Szent Pál apostol az 1. Tesszaloniki levelében: „Ezért szüntelen hálát adunk Istennek, hogy az Isten tőlünk hallott igéjét nem emberi tanításként fogadtátok, hanem – mint valóban az – Isten igéjeként, amely Bennetek, hívőkben munkálkodik” (1 Tessz 2,13). Szent Jakab apostol pedig azt mondja, hogy az Isten igéje, amely belénk oltatott, megtudja menteni lelkünket (Jak 1,12)...

Azért szeretettel kérjük Tisztelendő testvéreinket és Híveinket, hogy pásztor és nyáj fogjanak össze az Írás szolgálatára. Nem többet kérünk, csak azt, hogy főképpen az evangéliumokat olvassák híveink, ismerjék azt, és engedjék, hogy lelkükben a Szentírás igéje dolgozzék. Állítsuk azt be életünk napirendjébe, minden nap legalább 10-15 perces olvasásra....

Sokszor örömmel hallottuk, hogy vannak, akik egymásnak adják az Újszövetségi Szentírást olvasásra. Tegyük úgy, mint az őskeresztények, akik szintén egymásnak adták az evangéliumokat és Szent Pál apostol leveleit, amint azt a vértanúk irataiban olvashatjuk. És akkor telve lesz életünk, családunk és munkánk a Szentlélek gyümölcseivel, akkor lesz szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szerénység, tisztaság, akkor elérkezünk az istenhasználtsághoz Krisztusban, és békesség lesz akkor minden jóakaratú embernek...

A Magyar Püspöki Kar körlevele
1965 Szentírás vasárnapjára. Részlet.

“A figyelmes meghallgatás”

Elmélkedés Jézus példázatairól (Mt 13,3-9)

Tanárként, igehirdetőként magam is megtapasztalom azt, amit – úgy látszik – Jézus is gyakran átélt, ti. hogy mi, emberek nem tudunk egymásra igazán odafigyelni. Bár a tanítás tartalma ugyanaz, mégis nem mindegy, hogy milyen lélekkel hallgatják.

Van, aki eleve bizalmatlanul áll ahhoz, amit mondani fogok. Figyeli ugyan a tanítást, de előítélettel van személyemmel és pap-tanári mivoltommal szemben. Bizonytalán talál kivetnivalókat stílusommal és az elmondottakkal kapcsolatban. Ez aggodalommal, szorongással tölt el engem.

Van, aki úgy ül be az órára, hogy nem vár semmit. Az ilyen ember hátradől, behunyja a szemét, s várja hogy mihamarabb vége legyen az előadásnak vagy prédikációnak. Ez a magatartás a leginkább romboló a társaira nézve, és engem teljesen lebénít: képtelen vagyok elmondani, amit tudok, és amit elterveztem.

Olyannal is találkozom, aki lelkesen figyel, legszívesebben megtapsolná beszédemet, feldobódva, ragyogó szemekkel távozik a templomból vagy a tanteremből, ám néhány nap múlva arra sem emlékszik, hogy miről volt szó, sőt ha másokkal sétál az utcán, meg sem akar ismerni. Ez a magatartás inkább csak elszomorít.

Mégis mindig akad, akit nagyon elgondolkoztatnak szavaim, továbbgondolja az előadást, hozzáolvas, és a maga tapasztalataival is kiegészíti a hallottakat. Amikor ilyenekkel találkozom, lelkes leszek, értékesnek élem meg magamat és munkámat. Az ilyen hallgató azt is kihallja a prédikációból, az előadásomból, amit nem is sikerült megfogalmaznom, hiszen nem csak a szavak szintjén találkoztunk. Mindez valóban beépül életébe, az összefüggések erejében új fölismerései születnek, s így a tanítás magja sokszoros termést hoz életében.

Bizony így vagyok ezzel én magam is: nagy odafigyeléssel, nyitott lélekkel szabad csak mások szavát hallgatnom, hogy képes

legyen kimondani, amit akar; hogy megértsem, amit ki sem tudott fejezni, és üzenete valóban gyökeret eresszen bennem, sokszoros termést hozva életemben!

Gyakorlat:

Nagyon fontos, hogy szívemmel és egész lényemmel hallgassam meg a másikat, hogy így megtapasztalhassa, hogy fontos számomra ő is és az is, amit mondani akar.

Egyes szavakon vagy eseményeken nem szabad fennakadnom. Ezeken túl kell lépnem, hogy igazán megérthessem, amit szavakban ki sem tud fejezni, s mégis meg akar osztani velem.

Túl kell lépni a passzív meghallgatáson: legyünk aktív résztvevői a beszélgetésnek!

Thorday Attila

Az élet nagy körhintája

Pörög, forog, kavarog,

Emelkedik és zuhan.

Menetközben nincs kiszállás.

Harsány zene, ricsaj,

Félelem és öröm sikolyai.

Túl durva nekem,

Pókháló finomságú

Szövedékem szétszakítaná.

Inkább elbújok önmagamba,

Remek rejtékhelyeim vannak.

A többiek persze észre sem veszik,

Annyira el vannak foglalva magukkal.

Aztán egyszercsak, ha elköszönök,

Veszik majd észre, hogy ott sem voltam.

Havva

Gaál Endre

A JÖVŐ REMÉNYÉBŐL ÉLÜNK

Összefoglaló a bibliai eszkatológiáról I. ⁽¹⁾

I.

1. Mindenekelőtt magát az eszkatológia fogalmát kell tisztázó jelleggel értelmeznünk.

– A szó etimológiai gyökere a görögre vezethető vissza, a végidőről szóló tanítást, a végső dolgokról való beszédet jelent. A jövővel foglalkozik tehát, a jövő valamiféle feltárása.

– Tartalmilag már nem ilyen egyszerű a meghatározás. A Bibliával foglalkozó tudományos nyelvezet nem azonos értelemben használja a kifejezést. Mivel döntő súllyal a prófétai tradícióban jelenik meg a jövő feltárása, ebben a vonatkozásban beszélünk leggyakrabban az eszkatológiáról.

a) Vannak, akik tágan értelmezik a szót. Eszerint majdnem minden prófécia rendelkezik valamiféle jövőre vonatkozó kijelentéssel, tehát eszkatologikus. Ha ez igaz, akkor fölösleges az elnevezés bevezetése, hiszen eszerint a prófécia szinonimája az eszkatológia. Másrészt nem magától értetődő, hogy minden jövőt idéző prófécia a végidőt tárja fel. Megfontolandó az is, hogy a prófétai jövőkép jellemző jegye a közelre-várás⁽²⁾. Elképzelhető, hogy a próféta nem végidősen értelmezte szavait, és csak a későbbi hagyománygyűjtők számára vált “eszkatologikus” értelművé.

b) Mások ezért szűk értelemben használják a kifejezést. Csak azokat a szövegeket tekintik eszkatologikusnak, melyek egyértelműen a világ és a történelem végére vonatkoznak. A leszűkített értelmezés gyöngesége abban rejlik, hogy így sok olyan prófécia kikerül a vizsgálódás köréből, mely mégiscsak kapcsolódik valamilyen módon a végső időkhöz. Egyébként a fogalom ilyen értelmezése egyenértékűvé teszi az eszkatológiát az apokaliptikával.

c) Helyesnek tűnik tehát egy közbülső álláspont elfogadása, mely szerint az eszkatológia a jövőben olyan időfordulatot tár fel (Zeitwende), mely a végérvényes végidős üdvkorszak irányába mutat. Ismérvei:

- ebben a világban valósul,
- nem a világ vége, hanem a Teremtés beteljesülése, tökéletessé tétele,
- a szenvedések idejének vége, a teljesség vég nélküli ideje.

Röviden úgy mondhatnánk, hogy a mennyország itt a földön. Úgy vélem, még idekiváncozik von Rad kifejtéseiből egy lényeges szempont: a jövőbeli új egy olyan **törést** tételez fel az addigi üdvrendben, hogy a bekövetkező már nem értelmezhető a korábbiak folytatásaként. Az üdvrend működése az újban mintegy “nulla pontról” indul, az isteni tevékenység gyümölcszeként⁽³⁾, ugyanakkor a régi értékek irányát követve bontakozik ki.

A világosabb látás kedvéért már most jelzem, hogy az apokaliptika egy olyan jövőbeli világot vár, amely nem ebből a teremtett világból nő ki. Ez teljesen pusztulásra van ítélve, hogy helyet adjon a végidőben Isten új, másvilági teremtésének. (Erről azonban később lesz szó.)

2. Az eszkatologikus jövő az őszövetségi prófétai várakozások tükrében. A fogalmi megközelítés után, most térjünk át a prófétai várakozások ismertetésére. Már most meg kell jegyeznünk, hogy az érintett prófétai szövegek különböző korokból, történelmi háttérből erednek. Képeket villantanak fel és az, hogy az áhított jövő ilyen vagy olyan mozzanatát emelik ki, nyilván függ a történelmi helyzettől, amelyben vigasztalást, reményt akarnak nyújtani. Azt sem mondhatjuk, hogy tárgyunkat illetően az Őszövetség egységes, szisztematikus kifejtést ad. A kép, ami a Biblia szövegei alapján elénk tárul, olyan, mint a kirakós játék (puzzle), azzal a különbséggel, hogy az egyes képdarabkákat nem lehet egységes egészzé egyberakni.

Mindezek ellenére bizonyos fejlődési ív észrevehető az eszkatologikus jövő feltárázásában:

a) Míg a babiloni fogság előtti időben ritkábban és kissé “bátortalanul” jelenik meg az új jövő eszkatologikus témája, addig a száműze-

tés alatt és után messze nagyobb terjedelemben és sokkal sürgetőbben találkozunk az ilyen próféciákkal.

b) A fogság előtti szövegek jövőképe megmarad Palesztina keretei között, ide reméli a jobb jövőt, a jobb életkörülményeket, igazából nem lépve túl a “megvalósíthatóság” kereteit. A fogsággal azonban megváltozik a kép. Megjelenik valamilyen formában az egyetemesség vonala: az egész világnak ígér üdvösséget, persze eltérő módokon, az új Jeruzsálemmel a középpontban. Ez már a “csodálatosan új”, az emberit felülmúló vonalán jelenik meg.

c) Dánielnél pedig az üdvkorszak valami egészen új, az eddigiekből már nem értelmezhető természetfeletti valóság, messze túllépve a világtörténelem emberi keretein. Itt egy egészen más világ képe tárul elénk, melynek alig van köze az eddigiekhez. (Ez már az apokaliptika szemléletmódja.)

II.

Most vizsgáljuk meg a prófétai szép, új világ egyes témáinak **teológiai háttérét**.

1. A vallásos gondolkodás háttér-témái közül elsőként kell említenünk IHWH-nek a jeruzsálemi templomhoz kötődő sajátos jelenlétét, amely összefonódik királyi uralmával. Ez a gondolat minden eszkatologikus várakozásban hangsúlyozott szerepet kap.

Az Ószövetségben többször találkozunk a hívő tapasztalat azon megfogalmazásával, mely Isten jelenvalóságával küszködik, különösen a szükséghelyzetekben. Isten mintha elhagyná a rászorulót, “*elrejtí orcáját*” előle: “Istenem, Istenem, miért hagytál el engem” – kiált a zsoltáros a 22. zsoltárban. Ezekiel látomásaiban döntő mozzanatot jelent az, hogy Isten dicsősége kivonul a templomból, sőt elhagyja a szent várost (Ez 10,18kk; 11,23). Márpedig az üdvtörténet visszatérő motívuma, már az ősatyáktól kezdve, hogy Isten velük van (pl. Gen 26,24).

A templom felépítésével a nép számára ez az a hely, amely biztosítja IHWH hatékony jelenlétét. A dávidi szakrális királyság eszménye ezt a jelenlétet a Sionon uralkodó, királyi IHWH képében bontakoz-

tatja ki. (IHHW királysága és a szakrális királyság szorosan összefüggő témák! ⁽⁴⁾)

A templom-teológia IHHW királyi jelenlétét a kultuszban ünnepli, a belőle fakadó következmények is a kultuszban nyernek megfogalmazást. Így a templomhegy, Sion hegye magasabb minden hegynél (v.ö. Zsolt 48,2k), mintegy a világ közepe. Az itt trónoló Isten megőrzi, akár az ősvizek kaotikus rohama, akár a népek támadása fenyegeti (Zsolt 46; 93). Ha pedig Isten a Sionon lakozik, akkor ez a hely az élet, a termékenység, a bőség és szépség helye kell, hogy legyen (v.ö. Zsolt 46,5).

Ezek a képek azt mutatják, hogy a templom-teológia logikusan összekapcsolja IHHW királyi uralmát az üdvösség gondolatával. Lehetséges, hogy ez az ábrázolásmód nem esik egybe a realitás szűkebb tapasztalatával, mégis alkalmas arra, hogy a kultuszban ébren tartsa és erősítse IHHW jelenlétének üdvösséget adó erejét.

2. Ezt a kezdetben kultikus és mitikus jelleggel megfogalmazott teológiát értelmezik újra, most már a történelmi jövő szintjén a próféták.

Köztudott, hogy a jelenleg kezünkben lévő prófétai könyvek hosszabb fejlődés és gyűjtés eredményei. Azonban nem könnyű eldönteni az egyes próféciák esetében, hogy magától a prófétától vagy későbbi újraértelmező redaktoroktól származnak-e. Mindenesetre annyi bizonyosra vehető, hogy a száműzetés előtti próféták elsősorban az ítélet meghirdetésében látták küldetésük fő vonalát. Az üdvösség kilátásba helyezése gyakran a későbbi hagyományőrzők műve. Ez nem azt jelenti, hogy e prófétáknál teljesen hiányzik az üdvösség reménye. Például Iz 28,14-18-ban az ítélet szavához maga a próféta fűzi a Sionhoz kötődő remény szavait. Ez azért is érdekes, mert így a Sion-teológia kultuszban őrzött, reményt hordozó adottságait a történelem szintjére helyezi át, már történelmileg értelmezi.

A száműzetés előtti kor prófétáiról elmondható, hogy ha szólnak is az üdvösség korszakáról, Palesztinát tartják szem előtt, az itteni életviszonyok megjavulása lebeg szemük előtt, és az üdvösség mértékadó képei megmaradnak az emberileg megvalósítható szintjén (pl. a jog és igazságosság megvalósítása: Iz 24,17). Az üdvösség egyetemes jellegű megközelítése és a realitást messze túlszárnyaló csodálatos jellege csak a fogság keserves tapasztalatainak árnyékában bontakozik ki.

III.

Most a fogság alatti és utáni próféták eszkatologikus üdvösség-üzenetét tekintjük át, tematikus megközelítésben.

1. Az előbb említettük, hogy minden eszkatologikus várakozás gyökerét IHWH jelenléte és királyi uralma biztosítja. A száműzetés alatti és utáni próféták ezt a gondolatot juttatják érvényre a történelem síkján. Ízelítőül álljon itt Deuteroizajás próféciája, mely expressis verbis összekapcsolja IHWH uralkodását a jobb jövő képével, az utóbbit Jeruzsálem felemelkedéséhez kötve (Iz 52, 7 – 10):

*“Milyen szép a hegyeken annak lába, aki jó hírt hoz;
aki békét hirdet, örömhírt hoz, és kikiáltja a szabadulást.
Aki azt mondja Sionnak: “Királyné lett a te Istened.*

*Figyelj csak! Őrszemeid kieresztik a hangjukat,
És mind ujjonganak, mert szemtől szembe látják,
Hogy visszatér az Úr a Sionra.*

*Ujjongva énekeljete mindnyájan, Jeruzsálem romjai,
Mert az Úr megvigasztalja népét, És megváltja Jeruzsálemet.
Az Úr felfedte szent karját, Minden nemzet szeme láttára.”*

Ezekiel próféta, aki ugyancsak a fogságban működött, a jobb jövő képét az ítélet témához kapcsolja. IHWH ugyan hazavezeti, egybegyűjti népét, de közben ítéletet tart (az ítélkezés királyi vonás! V.ö. Zsolt 96-98) a gonoszok fölött, úgyhogy csak keveseknek adatik meg a következő üdvállapot. (Ez 20,33-38.)

IHWH királysága a történelemben üdvöt hozó, de ítélő hatalom is.

2. Az eszkatologikus, vigasztaló jövő, a fogság-helyzetből érthetően, több prófétánál is az új exodus témájával veszi kezdetét.

Ez az értékelés már a Kr.e. 8. századi Ózeásnál megjelenik (Óz 2,16k; 11,11), de igazán aktuálissá a babiloni fogság idején válik. M. Izajás az egyiptomi szabaduláshoz, az ószövetségi hitélmény sarkkövéhez méri a hazatérést, mely előfeltétele az új korszaknak (Iz 43,16-21):

*“Ezt mondja az Úr, aki utat csinált egykor a tengeren át,
és ösvényt a nagy vizekben, ...*

*Nézzétek: én valami újat viszek végbe,
Már éppen készülöben van; nem látjátok?
Valóban, utat csinállok a pusztában,
És ösvényt a járatlan földön” (vv. 16. 19).*

A hazavezetés jelzi, milyen fontos volt a választott nép hitében a hazához való kötődés. Eszter és Dániel könyve, ettől eltérően, inkább azt hangsúlyozza, hogy lehetséges üdvösséghordozó élet idegenben is: egy a fontos, a törvényhez igazodó élet és az Isten-félelem.

Ezekiel gondolkodásmódja különösen hangsúlyozza a történelmi hányattatásokban elkülönült két ország és nép újraegyesítését (Ez 37,15-28) egy ideális uralkodó (Dávid) vezetése alatt.

A hazavezetés, illetve a népek szétszórtságából az egybegyűjtés témája később is mértékadó volt, így a prófétai hagyományok őrzői és formálói többször említik. (Pl. Szof 3,19k; Zak 2,11; 8,7k; Mik 2,12.)

Az Újszövetség is utal rá, mint a messiási kor tipikus jegyére (Mt 10,6; 15,24).

Már itt is érzékelhető az eszkatologikus ígélet sajátossága: ez a jelen kritikája, a jelen helyzet mintegy ellenpárja:

idegen helyett – otthon
szétszórtság helyett – egység.

3. Természetesen a hazavezetés és egybegyűjtés témája szorosan kötődik az új Jeruzsálem képehez. Az elpusztult város újjáépül, minden időkre lakott lesz (Joel 4,20), az itt élők nem szenvednek többé szükség-
get, a jólét és az öröm járja át lakói életét (Iz 54,11-13):

*“Ó, te szegény, akit annyi vihar tépett,
s akinek nincs vigasztalása!*

*Nézd, köveidet olomporba foglalom, és zafirokra alapítalak.
Rubinból csinállok neked bástyákat, kristályból kapukat
És drágakövekből falakat.*

*Fiaid mindnyájan az Úr tanítványai lesznek,
békés jólétet adok gyermekeidnek.”*

A fenti idézet elsősorban a biztonságos, nyugodt életvezetésre utal. De egyéb részletekkel is találkozunk. Így

– Iz 65,21k kiemeli, hogy saját munkájuk gyümölcsét élvezik majd bőségesen. Ez a gondolat ellentétje az ítéletmeghirdetésben tüposszá, állandó elemmé vált kijelentésnek: "... mások élvezik majd munkátok gyümölcsét" (Vö. MTörv 28,38kk; Am 5,11; Szof 1,13; Mik 6,14 k).

– Iz 61,5-6 a munkáról szól: a szolgálai munkát más népek tagjai végzik, a választott nép az Úr papjaiként működik.

– Iz 65,20 a halál problémáját feszegeti: nem lesz gyermekhalál, idő előtti elmenetel. Az előtte lévő vers pedig kizárja az új Jeruzsálemből a sírást, jajkiáltást, nincs többé pusztítás.

– Iz 32,15kk a pusztítás helyén a jólétet a virágzó kertek, a vízbőség edeni állapotával szemlélteti.

– Iz 29,18; 33,24 olyan életet ígér, melyben nem lesz többé betegség, rokkant életállapot.

Mindaz, amit ebben a korban a fájdalom és a szenvedés jegyében élt meg az istenhívő, az ellenkezőjére fordul.

A fogság alatt és utáni prófétai szövegekben a szép, új világgal kapcsolatosan ezek a képek újra és újra megjelennek. Sőt, megfigyelhető egy bizonyos fokozása a rendkívüli adottságoknak. Míg például Iz 54,11-13 az új Jeruzsálem védműveit, azok erősségét ólom, zafír, rubin, kristály képével érzékelteti, Iz 4,5k szerint maga az Úr lesz a város védelme, mint egykor a kivonulás idején felhő és tűzoszlop formájában, mintegy védőtetőt szolgáltatva a szent városnak.

Megállapítható az is, hogy az e kategóriába tartozó eredeti, vagy újraértelmezett prófétai szövegek, bár új égről és új földről, újjáteremtésről szólnak (pl. Iz 65,17), értelmezési horizontjuk még nem kozmikus. A következményeket történelmi síkon, Jeruzsálem és a népek sorsán keresztül bontakoztatják ki. A csodálatos új világ képe, jóllehet túlzásig kihegyezett, lényegi mondandóját tekintve még nem lépi túl az elvi emberi megvalósíthatóság kereteit. A kozmikus változás a későbbi apokaliptikus szemléletmód sajátja lesz.

Az új Jeruzsálemmel kapcsolatos várakozásoknál ki kell térnünk az új Templom témájára. Az ezzel kapcsolatos álláspont nem egységes.

Ezekiel templom-látomása az új világ középpontjaként értelmezi Isten lakóhelyét.

A Dt-Izajás telve van az új Jeruzsálem ígérétevel, a templomról mégsem szól. (Iz 44,28b későbbi hozzáadás.)

Aggeus szintén az új kor középpontjaként jelöli meg Isten lakóhelyét (Agg 2,7-9).

Trito Izajásnál polémikus szavakat olvashatunk a templom túlzott értékelése ellen:

*“Mivel az ég a trónusom és a föld lábam zsámolya,
Miféle házat építhetnétek nekem,
Milyen helyet nyugvóhelyemül?
Az én tekintetem azokon pihen,
akik alázatosak és megtört szívűek,
akik remegve félnek szavam” (Iz 66,1-2).*

Mindenesetre hangsúlyoznunk kell, hogy akár a templommal, akár nélküle szólnak a szövegek az eszkatonról, IHHW jelenléte mindig feltétele az új, szebb világoknak.

4. Az eszkatológikus jövő egyik jellegzetes alakja a Messias. Alakjával kapcsolatosan látnunk kell, hogy ez az elnevezés a próféciaiban nem használatos. A szövegek uralkodóról, királyról, sarjról, új Dávidról, vagy IHHW szolgájáról szólnak.

A Messias elnevezés a király-zsoltárokból, azok újraértelmezéséből kiindulva hozható kapcsolatba a jövőbeli uralkodóval.

Ezen a téren is meglehetősen tarka a várakozások képanyaga.

a) Iz 11,1-5 egy jövőendő király ideális képét tárja elénk. Ő az Úr hétszeres lelkének birtokában megítéli a gonoszt. Egyetemes békét teremt (még az állatvilágot is belevonja!). A régi királyeszmény hatalmi eszköze helyett (vasvesszővel verheti a népeket; Zsolt 2,9), szája vesz-szejével kormányoz, teremt rendet.

Érdekes, hogy az új uralkodót nem Dávidra, hanem Dávid apjára, Izájra vezeti vissza. Ha figyelembe vesszük, hogy az új király várása többször kötődik a dávidi dinasztiahoz, akkor mondhatjuk, hogy ebben a megközelítésben felismerhető a dávidi dinasztia elégtelensége, történelmi működésének kritikája.

Új vonást hordoz a korábbi király-ideológiához képest az Úr lelkének birtoklása motívum is.

b) Mik 5,1-5 valószínűleg ugyanezt a kritikai álláspontot képviseli, amikor a dávidi helyett a betlehemi származást hangsúlyozza. Nála a belső gonoszság helyett a külső ellenség (Asszíria) legyőzése áll a középpontban. A Messiás békét teremt, IHWH erejében ő maga lesz a béke.

c) Iz 9,1-6 a sötétségben tétován járó népnek kínál fényességet az új uralkodó személyében, akit itt Dávid utódjaként jelöl meg. A prófécia sajátossága, hogy nem a jövőbeni uralkodó, hanem IHWH harcol népéért és teremt egyetemes békét. A prófécia valószínűleg Józija király idejéből származik (640-609), amikor az asszír birodalom hanyatlása lehetővé tette bizonyos területek visszafoglalását. A 6. versben a Seregek Urának féltő szeretetére történő hivatkozás ad a prófécia eszkatologikus, a továbbiakban is érvényes jelentőséget, hiszen Józija a kor háborús eseményeiben lelte halálát.

d) Ezekiel nem nevezi királynak, hanem fejedelemnek a jövőbeli uralkodót (pl. Ez 34,24), de utal annak dávidi leszármazására (Ez 34,23). Ennek háttérben valószínűleg a királyság történelmi szerepének vallási kiértékelése és bizonyos fokú visszaszorítása áll, mint ez megjelenik a deuteronomista teológiában is.

e) Zak 6,12 két Messiás-típusról szól, az egyik királyi, a másik papi. Zak 9,9k-ben IHWH az, aki minden háborús eszközt megsemmisít. A király csak a "szó" embere, ő hirdeti békét az egész földnek, legalábbis a maszoréti szöveg szerint:

9.v. *"Ujjongj Sion leánya, Zengi éneket Jeruzsálem leánya,
Nézd, közeleg királyod, igaz és megszabadított..."*

10.v. *"És én kiirtom Efraimban a harci szekereket,
Jeruzsálemben a harckocsikat, Széttöröm az íjakat.
Ő békét hirdet a népeknek..."*

Itt a jövő királya szinte eszköztelen, szerény Messiás; IHWH az, aki mindent elrendez számára.

f) Vannak olyan prófétai megközelítések is, amelyekben az új világ képe egyáltalán nem kötődik a jövőbeli uralkodó személyéhez. Így Iz 2,1-5 messiási alak nélkül ígér egyetemes békét. Szofofiás, Malakiás és Joel sem köti eszkatologikus próféciai valóságát egy jövőbeli királyhoz.

A fentebbi hivatkozások világossá teszik, hogy az eszkatologikus jövőkép első reflexióiban még nincs olyan középponti szerepe a Messiás-királynak, mint a későbbi messiási várakozásokban. Itt még nem ő hozza el a szép, tökéletes kort, inkább csak tartozéka, alakja, a megígért kor egyik összetevője, mintegy adománya.

5. Már többször találkoztunk a nagy béke témájával, mely fontos összetevője az új világ képének. Az ábrázolásmódok azonban az eddiegieknél még tarkábbak, sőt néha ellentmondásosak is.

a) Természetesen a béke fogalmába beletartozik az egyéb népekkel kialakuló viszony kérdése. Történelmileg a perzsa korban vagyunk, a választott nép dilemma előtt áll: Milyen legyen a kapcsolattartás? Mi jobb a vallási szempontokat is mérlegelve: a teljes elkülönülés, bezárkózás, vagy bizony mérvű békés asszimilálódás? Ezdrás és Nehemiás működése az előbbi mellett voksol, gondoljunk például a vegyes házasságok tilalmára. De az ellenkező nézettel is találkozunk. Jónás és Rút könyvében pozitív idegenképet mutat be a szerző. Ez a valós, megélt probléma visszatükröződik az eszkatologikus várakozások megközelítéseiben is.

– Az egyik ábrázolásmód az idegen népek megsemmisítéséről szól. Az ellenségekkel az Úr ítélete végez. Zak 14. fejezete hatalmas tablót fest erről:

“Ez lesz a csapás, amivel az Úr minden népet sújt, amiért Jeruzsálem ellen harcolt. Szétmállik a testük, amíg még lábukon járnak, szétmállik a szemük a gödrében, szétmállik a nyelvük a szájukban” (v. 12k). A túlélők viszont megtérnek az Úrhoz (v. 16).

– Izajás hasonlóképpen prófétál (Iz 34,2-3):

“Az Úr megneheztel az összes nemzetre, haragja fölgerjed... átok alá veti őket és megöleti.

A megölteket szétszórják az utcákon, holttestükből büz csap fel, vérüktől szinte megolvadnak a hegyek”.

– Egy másik fölfogás szerint az idegen népek rabszolgaként szolgálják majd a választott nép dicsőségét (Iz 4,1k):

“Akkor majd idegenek csatlakoznak hozzájuk (a hazatérő választott néphez) ... a népek megragadják őket és szülőföldjükre viszik.

Ám Izrael háza megszerzi őket rabszolgának és rabszolganőnek az Úr földjén... és uralkodni fognak (eddig) zsarnokaikon.”

Ezen túlmenően, a népek minden kincse Jeruzsálembe özőnlik, királyaikkal együtt, a választott nép szolgálatára (Iz 60,4-14).

Az ilyen típusú prófétai szövegekben nincs szó a népek megtéréséről. Az az ezekieli vonal jut itt érvényre, mely szerint az új templomból ki van zárva minden idegen:

“Senki idegen, körülméletlen testű és szívű, nem léphet be szentélyembe...” (Ez 44,9)

– De van egy harmadik megközelítés is, mely szerint az idegenek részesei lesznek IHWH üdvösségének. Mintegy zárandokként jönnek Sion hegyéhez, megtérnek és részt vesznek a kultuszban. Deuteroizációjánál még nem egyértelmű a motívum, *“bilincsbe verve jönnek”*. Mindenesetre elismerik: *“Csak nálad van Isten s rajta kívül nincsen más”* (Iz 45,14). Ez a felfogás még a szakrális királyság ősbibliai ábrázolását követve szól a népek meghódolásáról, anélkül, hogy a király személyére összpontosítana (v.ö. Zsolt 2,10-12).

– Tritoizációjának és iskolájának meglepő elfogulatlansággal fejt ki a témát. Iz 56,3-8 szakaszán még érződik az adott történelmi helyzethez kötődés, mintegy itt és most igyekezik megalapozni és kifejteni az idegen népek kultuszban való örömteli részvételét. Iz 66,18kk már egészen az új korszaknak szenteli figyelmét, ahol a népek nemcsak részt kapnak az Egy Isten életet közvetítő kultuszában, hanem IHWH papokat és levitákat választ ki közülük magának (Iz 66,21).

– A perzsa kor intenzív vallási reflexiójára vezethető vissza az a gondolat, amely lemond az eddigi hagyományos és erősen hangsúlyozott Sion-Jeruzsálem-templom központúságról, hogy kijelentse, az idegen népek saját földjükön fogják imádni az Egy, igaz Istent (Iz 19,18k):

“Azon a napon oltára lesz az Úrnak Egyiptom belsejében, emléköve az Úrnak a határ közelében.”

Az ilyen jellegű prófétai képekben az egyetemes béke és üdvösség ígérete fejeződik ki.

b) Az egyetemes béke ígérete nem veheti semmibe a vérengző vadállatok által okozott problémákat. Ha nincs többé vérontás, pusztítás (Iz 11,9), mi legyen ezekkel?

A válasz nem marad el, bár nem egységes.

– Iz 35,9 szerint a hazatérőknek, megszabadultaknak nem kell félniük a vadállatoktól az úton, ez az Úr ígérete.

– Ez 34,25-ben, az eszkatologikus jó pásztor képében jelzi a próféta, hogy az Úr kiirtja az országból a vadállatokat.

– Más szövegek belevonják a vadállatokat is az egyetemes béke nagy közösségébe. Ezek közül a legismertebb Iz 11,6-8, az “együtt legeg a borjú és az oroszlán” képe. Ezt ismétli meg a Tritoizajás a 65,25-ben. (V.ö. Öz 2,20.)

6. Az eszkatologikus jövőkép szükségszerűen foglalkozik az új nép témájával is. Már jeleztük, hogy az eszkatologikus gondolkodás a jelen problémás világának ellen-tükkrét rajzolja meg. Ebből következően feleletet kell adnia egy mindig is égető kérdésre: mi lesz a bűnnel, illetve a bűnösökkel az új, szép világban. Az adott válasz ugyanúgy nem egységes, ahogyan a többi eszkatologikus megközelítés sem az.

a) Az egyik vonal Isten megbocsátását emeli ki. Ennek hátterében az a prófétai felismerés áll, hogy Isten a babiloni fogsággal érvényesítette ítéletét a múlt bűneiért, ahogyan Deuteroizajásnál olvassuk:

“... véget ért (a nép) szolgálása ideje, bocsánatot nyert-gonoszsága, hiszen kétszeresen sújtotta az Úr keze minden bűnéért.” (Iz 40,2.)

Ezzel a bűnös múlt megoldódott, de mi lesz a jövőben?

A válasz Istenre támaszkodik. Ő gondoskodik a jövő bűn nélküli állapotáról. Ez elsősorban az új szövetség ígéretéhez kötődik.

Jer 31,31-34 prófécijája arról szól, hogy Isten szívükbe írja törvényeit, nem lesz többé szükség azok oktatására.

Iz 30,20 szerint a büntelenség záloga, hogy Isten jelen van, maga tanítja népét.

Ez 36,26kk szövege új szívről szól, melyet Isten ad. Kicseréli a kőszívet hússzívre és Lelkének ajándékával biztosítja, hogy parancsai szerint éljenek.

Érdekes megközelítéssel találkozunk Zakariás prófétánál. A 13,1kk szerint IHHW kiírta a tisztátalanság lelkét népe körében, mégis lesz egy forrás, hogy megtisztuljanak a bűntől. Mintha a bűn tovább működne, csak azonnali tisztulással törne meg ereje.

b) A másik ábrázolás szerint nem mindenki részese az üdvösség korszakának, csak az igazak egy csoportja, míg a bűnösöket Isten ki-zárja, sőt elpusztítja:

Iz 65, 13-14: *“Lássátok, szolgálaim esznek, ti meg éhen maradtok, szolgálaim isznak, ti meg szomjazni fogtok, szolgálaim örülnek majd, ti meg szégyent vallotok...”*

A 66, 24 pedig így hangzik: *“látni fogjátok (az üdvözültek) azok holttestét, akik fellázadtak ellenem.”* (V.ö. Mal. 3,19.)

A szép, új világ és a bűn-bűnösök kérdését nem minden feszültség-től mentesen közelíti meg a prófétai igehirdetés. A felvázolt megoldá-sok útja további reflexió tárgya lesz, amely az apokaliptikus gondolko-dásban éppen ezekre építve bontakozik ki.

Összefoglalás:

1. Az ószövetségi eszkatológia képes nyelvezetet használ az új, szép világ érzékeltetésére.

2. A főszereplő mindig az Isten, az ő akarata valósul meg a jobb jö-vő kibontakozásában. Ez azonban nem a szokványos történelmi tapasztalatban megélt isteni vezetés. Annál több, lényegileg új teremtés.

3. Az új világ egyben szotériológiai történés. Isten üdvösségre vezet, megment, még ha egy részt a pusztulásnak enged is. Ez biztosítja az új állapot végleges, zavartalan fennmaradását.

4. Az eszkatologikus várakozás igazából még Izrael-központú. Nem az egyén síkján, hozzáállásán elmélkedik. A választott nép sorsa a döntő. Más népek csak általuk részesednek az üdvösségben, ha része-sednek! Az üdvösség számukra is Izrael üdvközvetítő adottságaihoz kötődik, mint pl. a templom vagy a törvény.

5. Ez a szemléletmód, bár többé-kevésbé ősi vallási hagyományokra épít (pl. Sion-teológia, kivonulás-hagyomány), erős kritikával illeti a jelent és jövőképeben annak mintegy “ellen-tükret” rajzolja meg.

6. Az eszkatológia, bár a jövőt csodálatos megújulásként várja, megmarad az evilági történés horizontján. Reménye nem ennek a teremtet világnak a végét várja, hanem a negatív történesek végét, egy egészen jó világ beköszöntét.

Az apokaliptikus szemléletmód épít mindezekre, de néhány alapvető kérdésben egészen új megközelítést vállal. Erről majd a következőkben szólnunk, mikoris fő témánk az Újszövetségi végidővárás elemzése lesz.

Jegyzetek:

⁽¹⁾ A tanulmány a 2002.005.08-i előadás szerkesztett változata Lényegileg Koenen – Kühschelm: *Zeitenwende* című műve alapján készült. (Neue Echter Bibel, Themen 2; Würzburg, 1999.) A műre való hivatkozásoktól az egyszerűség kedvéért eltekintettünk.

⁽²⁾ von Rad: Th.d.AT. Bd II. 124. old. München 1968. Kaiser Vlg.

⁽³⁾ von Rad: Th.d.AT. Bd II. 125kk. old. München 1968. Kaiser Vlg.

⁽⁴⁾ Manfred : Das Buch der Psalmen, Psalm 1-41. 57-59 old. NSK – AT 13/1. Stuttgart, 2000.

Gáncz Endre

A Jelenések könyvének hét levele (2)

6. Levél Filadelfiába: Jel 3,7-13

Filadelfia szerény lydiai város 45 km-re délkeletre Szárdesztől. Széles dombon, festői szépségű, 2000 méter magas hegycsúcsok előtt helyezkedik el. A termékeny vulkáni környezet miatt híressé vált gyakori földrengéseiről és boráról is. Calletebus az eredeti neve, majd macedón emigránsok adják neki a későbbiekben a Filadelfia (szó szerinti fordításban a „nővért szerető”) nevet. 70-79 között Vespasianus császár iránti tiszteletből a Flavia nevet, azaz a vespasianusi nemzetségnevet kapta. Ezt követően visszanyeri a Filadelfia nevet. A 3. fejezet 12. versében található “az én Istenem nevét és városának nevét és az én neve-met” szövegrészt ezekkel a névváltoztatásokkal lehet kapcsolatba hozni. Számos imperiális szentélyt építettek ebben a jelentős zsidó kolóniával rendelkező városban. A keresztény hit a 14. századig virágzott

a mai nevén Alascheir, azaz vörös városban, ahol ma csupán néhányan keresztények a 9000 lakosból.

A Szmirnába írt levélhez hasonlóan e várost is dicséret halmozza el. A levél küldője három vonással jellemzi magát: „szent”, „igaz” és „Dávid kulcsát bíró”. Szent, azaz *hágiosz* nemcsak Isten, hanem az emberek és az angyalok is az Istennel való kapcsolatuk alapján. Az igaz (*aléthinosz*) jelzőt viszont sehol sem találhatjuk a Jelenések könyvében az emberekre alkalmazva, mindig csak az Istenre vonatkozik. Olyan értelemben jelent autentikusát, igazit, hogy az isteni szférához tartozó tévedhetetlen (az emberi szférával szemben). A „Dávid kulcsát bíró” jellemzés az üdvösség kulcsát birtokló Krisztust jelképezi, s az ezt követő felnyitó-bezáró folyamatos melléknévi igenevek folytatják e krisztusi szerep kiemelését. A kulcs alapvetően pozitív színben tűnik fel, hiszen alapvető funkciója az, hogy kinyissa az ajtót, és csak másodlagos az, hogy bezárja. A részletezésnél ténylegesen a felnyitás szerepel az első helyen, s a becsukás csak a másodikon. A dicséret megfogalmazásában újra megjelenik az ajtó-kép.

A művek (cselekedetek) értékelését ígérő bevezetés után nem az emberi tettek felsorolása következik, hanem a krisztusi adományoké. Az „íme” szócska még inkább kiemeli ezt a meglepő felsorolást, amely nem az egyház tetteit, műveit, érdemeit tartalmazza. A perfectum alakok – amelyek sajátossága az, hogy a cselekvés hatása a jelenben is fennáll – végleges állapotot, az isteni cselekvő által történő megvalósulást juttatnak kifejezésre: „adtam” és „felnyitott”. A krisztusi mű bemutatása után az egyház jellemvonásának bemutatása tovább erősíti az előzőekkel szinkronban álló képet: „kicsinyke erőt bírsz”, azaz az egyházközség nem mondhatja magáról, hogy saját erejéből jutott oda, ahol jelenleg található. A „megőrizted” – „nem tagadtad” ellentétpárral egyre inkább halad az egyház művei leírásának részletezése felé.

Elmarasztalás nélkül rögtön az ígérlet következik, melynek meghökkenítő voltát, azaz hogy a sátán zsinagógájából kap az egyház tagokat, az „íme” szó vezeti be. Krisztus ezt most teszi, s olyan emberekről beszél, akik csak mondják magukat zsidóknak, de nem úgy zsidók, hogy be is töltenék azt a hivatást, amelyre Isten rendelte őket. A leborulás azt fejezi ki, hogy az egyház is részesül abban a hódolatban, amely a báránnyt illeti meg, mert az egyház alapkaraktera a báránnyal való kö-

zösség. E báránnyal való közösség az egyház sorsát is a báránnyal azonosultságban mutatja. Pontosan erre mutat rá a mondat folytatása, a „szeretetazonosság”.

Az ígélet további részében ismét visszatér a dicséret motívuma. A közösség ragaszkodik az Isten ígéjéhez, ezért Jézus megőrző tette őrizi az egyház Jézus ígéjét őrző művét. Ennek következtében az eszkaton első jeleként történő nagy próbatételtől megkíméli a filadelfiaiakat, így megmenti őket az aposztáziától. Részesülnek tehát a megmaradásban, a hűségben. Krisztus eljövetele az apokaliptikus irodalom jellemző kifejezésével, a *gyors*-sal (»csakhamar«) bővül, amelyhez buzdítás is társul: a közösségnek folytatnia kell eddigi magatartását, hogy senki el ne vegye a dicsőségben való részesedés jelét, a koszorút.

Az ígélet, azaz hogy a győzött oszloppá fogja tenni, az imperiális kultusz főpapjára vonatkozik, aki tevékenységi ciklusának végén oszlopot állított abban a templomban, ahol szolgált. Ezen az oszlopon kifaragták a képét, ráírták nevét, atyjának nevét, származási helyét, és szolgálatának idejét. A szentélybeli szolgálatot teljesített főpap tehát ily módon oszlopként megmaradást nyer a templomban. A városban vannak imperiális szentélyek, és ez a jelenség ismert korszokás lehet. Kétszeres megerősítést nyer, hogy ennek az oszlopnak az Isten *naos*-ában, templomhajójában lesz a helye, hiszen nem fog kimenni onnét, ami az elítélést jelentené. Ezt tovább fokozza az a tény, hogy reá iratik az Isten név. A főpap atya nevének említéséhez hasonlóan az Istennel való kontaktus fokozza az oszlop stabil voltát. A származási helyre való utalás tovább fokozza az ünnepélyességet: az új Jeruzsálemről van szó.

Ez itt a 21. fejezet új Jeruzsálem leírásának elővételezett képe. Az *ige participium imperfectuma* („leereszkedő az égből”) jelzi, hogy ez az esemény nem jövőbeli várakozás tárgya csupán, nem befejezett, hanem folyamatosan történő csoda. És a városban folyamatosan válik oszloppá az, aki az élete lényeként viselheti az Isten lényét, az ő nevét. Ezért ő az a Jeruzsálem, akihez jönnek és leborulnak lábai előtt. Végül hozzászerzi saját nevének feliratát. Mi lehet az ő neve? A győző, így kezdte ugyanis a vers elején. Jézus neve ez – ő győzött. Az ő győzelmében részesülve győztes a benne hívő. Az új-ság nemcsak arra utal, hogy most bukkan elő, hanem hogy soha nem ér véget, mert ha új, akkor nem avul el. Ha nem avul el, akkor ugyanaz, mert örök. Ez a jelen-

tése ennek a szónak. Az új, az örök szövetséget köti Jézus. Az ígéret után aztán az általános buzdítás zárja ezt a levelet is.

7. Levél Laodiceába: Jel 3,14-22

Laodicea 65 km-re délre fekszik Filadelfiától. A Lükosz völgyében Kolosszétól 10 km-re, Hierapolistól 6 km-re található. Ebben a levélben is nagyon sok helyi utalást találunk. A hierapolisi termálvizek Laodiceával szemben folytak el, ezt a vizet Rudwick szerint melegítés céljából vitte vízvezeték a városba. A „langyos”, talán erre a melegítésre nem egészen alkalmas víznek az állapotára utal, mások szerint az ivóvíz vezetéket egy helyen napsütés érte, mely így a városba érkező vizet langyossá tette. Ezért nem volt olyan jó minőségű.

A várost a Kr.e. III. sz-ban az ősi Dispolis helyén építtette II. Antiochus, aki feleségéről, Laodiceáról nevezte el azt. A római korban a provincia fővárosa volt. Két színházzal és egy stadionnal rendelkezett, melyet még kiegészített a híres textilipar, valamint a bankok. Orvosi akadémiaja is messze földön híres volt, amelyből leginkább a szemgyógyászat emelkedett ki. Ehhez kapcsolódik a kollürion nevű készítmény, amely timsót tartalmazó anyagból készült, és az egész birodalomba szállították. Kr.u. 60-ban a város gazdagságából kifolyóan gögös polgárai visszautasították Róma segítségét az újjáépítéskor. Ezt a mondatot a levélben is megtalálhatjuk: „Gazdag vagyok, és nincs szükségem semmire.” Epafrász alapította az itteni egyházközséget, lehet, hogy Lukács, a szeretett orvos itt tanult. A keresztény bazilika romjai mutatják a kereszténység egykori nagyságát, mielőtt a XV. század elején a törökök elfoglalták a várost.

A levelet küldött az *amen*, a *mártír* (tanú), és az *arché* (kezdet) szavak jellemzik. Az *amen* annyit jelent, mint hűnek tartani, igaznak tartani. A *mártír* (tanú) Krisztus földi küldetésére, legfőként a kereszthalálakor tanúsított szeretetre vonatkozik. Az *arché* szó kezdetet és fejedelmet is jelenthet, s ha úgy fordítjuk: fejedelme a teremtésnek, akkor a teremtés krisztologikus jelentésére mutat rá.

Az elkövetkező dicséret ironikusan negatív. Három jelzőt használ: „fagyos”, „forró”, „langyos”, melyek az ironikus dicséretből átcsapnak fenyegetésbe. „Ismerem cselekedeteidet, hogy sem hideg nem vagy,

sem meleg, bár hideg volnál vagy meleg.” A jellemzés a negatív, az elítélő vonás kizárásával kezdődik: „nem vagy fagyos”, ami önmagában dicséret is lehetne, mégsem vagy igazán gonosz. Az ezt követő, „sem forró nem vagy” tökéletes kifogás következik. Közbeveti, hogy vagy egyiknek, vagy a másiknak lennie kellene. Ezután következik az a megállapítás, hogy ez a közösség ennek ellenére egyik sem.

Talán kibékülnénk ezzel a köztes állapottal, mondván, hogy az arany középút mégiscsak jobb, mint a teljes elutasítás, ám a következő mondat kizökkent bennünket ebből az illúzióból. „Leendő vagyok téged kihányni az én számból.” Ezt úgy lehet érteni, mint kényszert. A langyos ugyanis undort vált ki, és az undor a hányásnak az effektusát eredményezi. A hányás viszont az elvetés undorral teli, érzékletes képe. A langyos jelleg azonosítására sokféle megfogalmazás született, már pl. a tettek nélküli hit, a szégyellt hit, de modern kifejezéssel talán azt is mondhatnánk, a jéghideg ateizmus jobb a formális kereszténységnél.

A langyosság mibenlétét magyarázza a következő vers: „Gazdag vagyok, meggazdagodtam, semmi szükségem bírok”; mind ugyanarra a dologra utal a felsorolás bőségének segítségével. Nem igazán az a probléma, hogy gazdag, meggazdagodott – az is baj, hogy úgy véli, nem szenved semmi szükségem. A legnagyobb probléma, hogy mondja ezt, a dicsekvés. Ennek a háttérében talán a város bankjai állnak. Ennek a képnek ellentétéként találjuk a szmirnai egyháznál írott szavakat: „szegény, de gazdag vagy”. Krisztus az, aki ott feltárta az ő gazdagságukat. Az is baj, hogy szegény, nyomorult, vak és mezítelen, de ennél sokkalta nagyobb baj, és itt ez az alapprobléma, hogy „nem tudod”. Nem csak egyszerűen azt mondja, hogy nyomorúságos vagy, hanem hogy “Te vagy a nyomorúságos”.

Ismét egy színönima rendszer következik: “nyomorúságos”, „nyomorult”, „szegény”, melyet kiegészít a test állapotának leírását tartalmazó sorozat: „vak”, „mezítelen”. Gyakorlatilag a kép egy koldust állít eléünk testi állapotában leírva. A két-két jelzőpár között álló *szegény* kifejezés adja meg az igazi értelmet. Jézus ítélete különbözik a mi önértékelésünktől, s az ítélet feltétlenül Jézusé kell legyen, mert egyedül ő képes üdvözítő ítéletet tartani. Megfigyelhetjük ugyanis, hogy az ostorcsapásként zuhogó sértések ellenére mégsem merőben negatív indulat-

tól vezérelt szavak ezek. Azt akarja, hogy a címzett egyház megtudja, nem azt, hogy elkeseredjen általa.

A „tanácsolom neked” valóban sokkal melegebb, szelídebb hang a korábbi jéghideg bírálatot követően. A „tanácsolom” a helyi kereskedelemben is használatos kifejezés. Krisztus nem veti el Laodiceát, tanácsot ad a szeretet szavával. Azzal a szeretetével, amely ok nélkül, és mindennek ellenére valósul meg. A tanács továbbra is a kereskedelmi kontextusban marad: „Vásárolj!” Ami igazán fontos, az a *tőlem*: tőlem, azaz Krisztustól vásárolj. Máshonnan is vásárolhatna, de az igazán értékeset csak Krisztustól kaphatja.

Amiket vásárolhat, azoknak a képe is a laodiceai piac tárgyai közül való. A város az anyakereskedelméről, a szöveteiről, és a szemkenőcséről, a kollürionról híres. Krisztustól vásárolva ezeket, a megváltás javaiban részesülhetnek. Valós értékekkel növelhetik gazdagságukat. A *vásárolj* felszólítás maga is kapcsolódik a megváltáshoz, mert pontosan ezzel a szóval jelöli meg a krisztusi megváltást, Krisztus megvásárolt minket. A felsorolt tárgyak mellett a célt is megjelöli. Az első tárgynál pozitív a cél, hogy gazdagodjon. A másodiknál a pozitív cél, hogy „felöltözz”, a negatív cél, hogy „ne látszassék a te mezítelenségednek a szégyene”. A harmadik tárgynál két pozitív célt találunk: „megkenni a szemed, hogy láss”. Ezzel a játékkal dinamizmust ad a cél motívumának.

A laodiceai kereskedelem anyaga átminősül tehát ebben a kontextusban. A kontextus átminősíti még az anyagot egy aprócska vonással. Az aranyból a *tűzből égetett-séget* jelöli meg, a ruhánál, mint központi elemnél hozzáteszi a *fehér* jelzőt, amely kontrasztot kelt a laodiceai fekete gyapjából készült szövetekkel. Így már biztosan egyértelmű, hogy a fehér szín az isteni dicsőséget jelenti, amelyet Krisztustól lehet kapni. A buzdítás még tovább emeli az előzőleg elért szintet.

Az én pompája egészen magasztossá teszi ezt a buzdítást, hiszen hangsúlyozottan emeli ki Krisztust. Az őt egyedül jellemző vonás járul a személyes névmáshoz, a *szeretni* ige. Ez azonban nem az *agapao*, az ünnepélyes isteni szeretetre alkalmazott terminus, hanem a *fileo*, a szeretetnek inkább érzelmi vonását kifejező szó. Ez azt jelzi, hogy nem elvont, hanem hogy mennyire plauzibilis, mennyire érzéketes valóság ez: Krisztus szeretete. Ezután következik a buzdítás két mozzanata. A

meggyőzés és *nevelés* nem büntető terminusok, ezt a szerető én bemutatkozásából is láthatjuk. A két szó egyébként ugyanazt a tevékenységet kívánja jelezni. A megtérés a buzgóságot fogja jelenteni, hiszen épp a langyosságból kell kikászálódni. Ez a buzgóság az, ami egyben a megtérést is jelenti. A megtérés viszont megelőzi a buzgóságot. A "térj meg" aoristos imperativusa: ezt tedd meg most, ennek következtében a "buzdulj" folyamatos jellemvonás lesz.

"Íme odaálltam az ajtóra, és kopogok, ha valaki hallja az én hangomat, és felnyitja az ajtót, be fogok menni ahhoz és étkezni fogok az-
zal, és ő énelem." Tulajdonképpen csak most érkezünk el nem csak ennek a levélnek a csúcsához, hanem a hét levél legnagyobb, legmegrendítőbb soraihoz.

Jézus nem azért jött, hogy kihányja, elítélje a langyosat, az undorítót, hogy megvesse a sebeset, és hogy összetörje a törekeny nádat. Ő odaállt az ajtóra, nem ront be ajtóstól, hanem odaállt. Nem jött uralkodni, hanem alázasosan áll ott, mint az éjjel érkezett barát, és zörget. Nem követeli meg az ő jogát. Nem hirdet régi törvényt. Új törvénye van Jézusnak, csak odaáll az ajtóra, zörget – várja a csodát. Tehetne csodákat, világokat építhetne leheletével, és világokat törhetne széjjel. Bemehetne zárt ajtókon át, de a szeretet csodájára vár, hogy kinyílják az ajtó, és behívja őt, a vendéget a jóbarát. És bemegy ahhoz és ünnep lesz, a szeretet ölelkezése.

Jézus kopogása valóban állhatatos és hosszan tűrő, ahogyan az a *kopogok* ige praesens imperfectumából is látszik. A bölcsesség bankettjét idéző szavak egyben az utolsó vacsorát, az eucharisztikus bankettet is felidéznek. Ehhez a buzditáshoz a legünnepélyesebb, legszebb ígéret járul. Jézus megosztja királyi helyét, mert az ő dicsőségében sok hely van. Az ő szeretetében kimeríthetetlen erő, kimeríthetetlen szeretet és jóság.

„A füleket bíró hallja, mit mond a Lélek az egyházaknak...”

Források: TAKÁCS GY., *Jelenések könyve*, Győr 2000; KARNER K., *Apokalipszis*, Bécs 1974; VANNI, U., *L'Apocalisse, ermeneutica, esegesi, teologia*, (Supplementi alla Rivista Biblica 17), Bologna 1988; MAZZEO, M., *Lo Spirito parla alla Chiesa - Nel libro dell'Apocalisse*, Milano 1988; PRIGENT, P., *L'Apocalisse di S. Giovanni*, Roma 1985.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Az „én vagyok” kijelentések a János evangéliumban

A.) Alapgondolat

A János-evangélium sajátosságai közé tartoznak az ún. „én vagyok” kijelentések, melyek legfrappánsabb kifejezései annak, hogy lényege szerint kicsoda Jézus, és mit jelent az ember számára. Ugyanakkor ezek az „én vagyok” kijelentések tömör és összefoglaló kifejezései Jézus önkinyilatkoztatásának is. Már a szinoptikusoknál és azután Jánosnál is találkozunk az abszolút, magában álló „én vagyok” kifejezéssel, amely a Kiv 3,14 kinyilatkoztatásformáját használja fel. Ezzel a formával Isten Mózesnek, mint Izrael közel lévő és óvó, szabadító Istene nyilatkoztatta ki önmagát. Ha mármost Jézus is használja ezt az „én vagyok” formát, ezáltal egyedülálló, semmi máshoz nem hasonlítható igénnyel lép fel. Ugyanakkor kifejezésre juttatja, hogy ő az emberekért akar itt lenni.

János már kibővíti ezt az abszolút „én vagyok” kijelentést egy képi és üdvfogalmi kijelentéssel, amely képszerűen ki tudja fejezni Jézusnak ezt az igényét és jelentőségét az üdvösség szempontjából. Az alkalmazott képek vagy üdvfogalmak összimbólumai az emberi érzékelésnek és észlelésnek. Részben az ószövetségi üdvtörténet és kinyilatkoztatás vonatkozására is utalnak (pl. a szőlő vagy a pásztor képe, vö. Jer 2,21; Ez 17; 34). Ámde ez nem zárja ki, hogy az adott kor vallási fogalmainra is befolyást gyakoroljanak.

B.) Szentírási szövegek:

Én vagyok az élet kenyere (Jn 6, 35.48)
a világ világossága (Jn 8,12)
az ajtó (Jn 10,7.9)
a jó pásztor (Jn 10,11.14)
a föltámadás és az élet (Jn 11,25)
az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)
az igazi szőlőtő (Jn 15,1)

C.) Bevezetés

1.) A János-evangélium sajátosságai közé tartozó „én vagyok” kijelentésekből összesen hét van:

Én vagyok az élet kenyere (Jn 6,35.48)
a világ világossága (Jn 8,12)
az ajtó (Jn 10,7.9)
a jó pásztor (Jn 10,11.14)
a föltámadás és az élet (Jn 11,25)
az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)
az igazi szőlőtő (Jn 15,1).

A képesbeszédet néha még az üdvösség ígérete vagy fenyegetés követi, hogy a hallgatót döntésre készítse, így a felhasznált kép a következő felépítést mutatja:

1. Önkijelentés az
 - a) „én vagyok” kijelentés, és a
 - b) képi vagy üdvfogalmi kijelentés.
2. Felszólítás a döntésre a
 - a) felhívással, és az
 - b) üdvösség ígérete ill. fenyegetés.

A döntésre való felhívás nem csatlakozik mindig kifejezett formában a képesbeszédhez, de megtalálható a megfelelő szövegösszefüggésben. Az azonban fontos, hogy mindig szorosan összekapcsolódik az élet központi fogalmával.

2.) „Én vagyok az ajtó”

Szentírási szöveg: Jn 10,1-3. 7-10

1. Kifüggesztünk egy nagy képet (vagy kivetítünk egy diát), amelyen egy félig nyitott ajtó látható, és látszik a szép tér, ahová nyílik. Néhány percig csendben nézzük a képet, hagyjuk, hogy hasson ránk.

2. Ezután a vezető két nagy papírlapot helyez középre. Az egyikre három címszó van felírva a lap tetejére: **belül, kívül, ajtó**.

A résztvevők a megfelelő helyre beírják az asszociációikat.

A másik nagy papír közepére csak az **ajtó** címszó van felírva. Eköré írják fel a résztvevők az ajtóról szóló szólásokat és közmondásokat (ilyeneket, mint: Nyitott ajtón dörömböl. Ajtót mutat. Az ajtó előtt áll. Minden ajtó kinyílik előtte stb.)

3. Ezután kifüggesztjük a kinagyított szentírási szöveget és hangosan, nagyon lassan, tagolva, együtt elolvassuk. Néhány perces csendben hagyjuk, hogy a szentírási szöveg belénkhatoljon, hasson ránk. Utána megosztjuk egymással a tapasztalatainkat.

4. A Konkordancia segítségével kikeressük a Szentírásból az „*ajtó*” címszó további helyeit és kapcsolatba hozzuk a jánosi szöveggel. Pl. Mk 16,2-4; Mt 25,10-13; Lk 11,5-13; 13,24 k; 16,19 k; Jn 18,15 k; Csel 5,18-20; 16,25; Zsid 13,12; Jel 3,20.

5. Elgondolkodunk azon, amikor az életünkben megtapasztaltuk, hogy egy ajtó kinyílt/bezsukódott. Hitbeli tapasztalataink is vannak ezzel kapcsolatban? Próbáljam meg elképzelni, hogy Jézus, aki az élet teljességére vezető ajtónak nevezi magát, milyen ajtókat tud megnyitni számomra.

6. Ének: Magányos voltam (Énekelj az Úrnak, 263. o.).

7. Elolvassuk Fr. Kafka: A törvény előtt c. novelláját és kapcsolatba hozzuk a szentírási szöveggel.

8. A résztvevők egyetlen szentírási mondatot ismételtetnek néhány percig magukban: „Hogy életük legyen és bőségben legyen” (Jn 10,10)

9. Befejezés: közös spontán ima, kérések, hálaadás, kezdő ének.

3.) „Én vagyok az út, az igazság és az élet (Jn 14,6)

a) *Mozgásmeditáció*

1. Ének: Te vagy az út, az igazság, te vagy az élet (Énekelj az Úrnak 418. o.)-

2. A résztvevők egyesével különböző utakon mennek (aszfalt, kavics, erdei út, széles, keskeny, emelkedő, lejtő utakon – ahogy a körülmények lehetővé teszik. Próbálgassuk, keresgéljük, hogy megtaláljuk a saját útfajtánkat, tempónkat, ritmusunkat, lépésfajtánkat. Egy szakaszon esetleg mezítláb is mehetünk, hogy a talpunkkal közvetlenül érzékeljük az utat. Egy szakaszt csukott szemmel is járunk végig, hogy csak a lábunk mozgására és a talpunk alatti útra figyeljünk.

– Mit jelent nekem:

úton menni,
úton lenni,
mozgásban lenni?

– Mit tapasztaltam magamban az úton járás közben (a talpamban, lábszáramban, karomban, vállamban, hátamban, fejemben ... az érzék- és mozgásszerveimben)?

Észlelem, hogy mi van, mi történik velem?

– Hagyjam, hogy vezessen a szó : ÉN VAGYOK AZ ÚT! (Nem: a cél – nem egyszerűen: a helyes út.) Ha mindig úton vagyok, akkor vagyok NÁLA.

Ha lehetséges, egy szakaszt tegyek meg másokkal együtt, kézenfogva, csukott szemmel.

– A második fázisban mindenki megpróbál arra figyelni, hogy az őt körülvevő valóságból mit fog fel útközben, ahol az élet különböző megnyilvánulásaival találkozik.

– Ami ezekből a megnyilvánulásokból különösen megérintette, megszólította a résztvevőket, azt csoportbeszélgetésben megosztják egymással.

– Befejezésül az „Azt mondtad, én vagyok az út” c. ének (1. Bevezetés).

b) „E hit által az ő nevében életetek legyen” (Jn 20,31)

1. Ének: Föltámadási himnusz (Énekeld az Úrnak, 498. o.).

2.. Színes A/4-es másolópapírokból kettéágazó utat rakunk ki. Középre helyezünk egy húsvéti gyertyát.

A vezető mond néhány bevezető mondatot: Jézus a János-evangéliumban újra és újra elmondja, hogy ő az élet, és hogy azt ő teljességében adja, egyenesen ő az élet útja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14,6). Mint ahogyan a vak meggyógyításának történetében megmutatkozott, Jézus mintha választópont lenne számunkra, meghív bennünket, hogy az ő útját, az életet válasszuk, és hogy „a hit által az ő nevében életünk legyen” (vö. Jn 20,31). A Jézus Krisztusról szóló írás tanúságtétele által tudjuk megtalálni a hitet: erre mutat rá a János-evangélium (Jn 20,30k).

3. Elmélkedés: Itt két lehetőség áll a közösség rendelkezésére, miután a vezető meggyújtja a húsvéti gyertyát:

a.) A résztvevők kb. 3 percnyi csendben újra és újra elolvassák a szentírási szöveget. Egyszerűen csak hagyják, hogy hasson rájuk, elmélyednek benne: „E hit által az ő nevében életetek legyen” (Jn 20,31).

b) A résztvevők a kb. 3 percnyi csendben a következő két kérdést teszik föl maguknak:

– Mi a tennivalója Jézusnak az én életutammal?

– Hol ismerem fel eddigi életutamon, hogy ő kísér engem?

4. Ének: Jézus életem, erőm, békém (Énekeld az Úrnak, 482. o.).

5. Ima: Az „én vagyok” mondások mindig újabb és újabb képpel fejezik ki, hogy Jézus mindig és mindenben az életünk akar lenni: Én vagyok a világosság, én vagyok az élet kenyere... Fejezzük ki a saját élettapasztalatainkból újabb és újabb képpel, ahogy őt felismertük, megláttuk a hit által az életünkben, és ezeket a vezető írja fel egy nagy papírra:

*Jézus a ... (néhány példa: béke
legjobb tanácsadó
gazdagságom
kéz, amely megóv engem).*

Esetleg, ha sok jó kép áll rendelkezésünkre, akkor a résztvevők válogathatnak belőle illusztrációt a hitvallásokhoz.

A résztvevők így összegyűlt hitvallását a végén lassan, tagoltan liánia-szerűen közösen elmondjuk.

Befejező ének: Azt mondtad (lásd Bevezetés).

4.) „Én vagyok a szőlőtő, ti pedig a szőlővesszők” (Jn 15,5)

1. A résztvevők versenként felolvassák a szentírási szöveget (Jn 15,5-10) úgy, hogy mindig hozzáolvassák az előző verset vagy annak egy részét is. A végén a vezető megegyeszer, folyamatosan felolvassa a szentírási szöveget.

2. Imaginációs gyakorlat a szőlőtő képesbeszédhez:

a) A testünk előkészítése lazító gyakorlattal (lásd Közös utunk a Bibliához 69. o.).

b) Szimbólumdráma

Az „én vagyok a szőlőtő” kijelentés egyenesen az élet őseredetéhez visz bennünket: a keresztyén az isteni eredetből kap erőt a gyümölcsöző élethez. Bár a Jn 15,5 utáni szöveg néha, mint függéstől való félelem, negatív érzést kelt bennünk, és így ellenkezést vált ki. A szimbólumdrámában ezzel szemben a szőlőtő és a szőlővessző kapcsolatát, mint természetes kölcsönös egymásra vonatkozást és harmonikus kapcsolatot tudjuk megtapasztalni, anélkül, hogy az élet nehézségeit és feszültségeit kirekesztenénk. Mint szőlővessző, megtapasztaljuk az éjszaka hidegét és az újjá levés fájdalmát, amit a szüreti idő jelent ...

A résztvevők csukott szemmel, a hátukon fekszenek a földön. A vezető impulzusai az imaginációhoz:

Képzeld azt, hogy egy napfényes, meleg napon felmászol egy szőlőhegyre... Nézz körül a vidéken. Mit látsz? ... Hagyd, hogy áthasson a légkör. Állj meg és válassz magadnak egy szőlőtőt... Figyeld meg nagyon alaposan: a tőkét, a vesszőket és a talajt is... Vizsgáld meg egy szőlővesszőt: a formáját ... a leveleit ... a gyümölcsseit... Képzeld azt, hogy te is egy szőlővessző vagy egy szőlőtőn... Hagyd, hogy működjön a képzeleted... Milyen szőlővessző vagy? Milyen az életed mint szőlővesszőnek: nappal ... éjszaka ... tavasszal .. nyáron ... ősszel, amikor elérkezik a szüret ideje... Hogyan éled meg a szőlőtővel való

kapcsolatodat? ... Képzeld el, ahogy nedvek áramlanak beléd a szőlőtőből ... ahogy erőt és táplálékot kapsz... Most terjeszd ki ezt a tapasztalatot: a nedvek, amelyek benned képződnek áramoljanak át a szőlőtőbe ... rajta keresztül más szőlővesszőkbe ... a gyökerekbe... Képzeld el, hogy a nedvek áramlása megszakad... A szőlőtőből nem áramlanak nedvek a szőlővesszőbe, nem kapsz több nedvet... Próbáld átérezni... Most keringjenek újra akadálytalanul a nedvek, és éld át újra a helyzetet... Van valami változás? ... Most fordítsd a figyelmedet a többi szőlővesszővel szembeni magatartásodra... Hogy érzed magad, mint egy vessző a többi szőlővessző között? ... Hol van a helyed? ... Napsütötte helyen vagy, vagy árnyékban? ... Sok hely van körülötted? ... Talán szeretnéd, hogy a többi vessző közelebb legyen hozzád, vagy éppenséggel szorongatnak? ...

Végezzen szemügyre egy szőlőfürtöt, amit mint szőlővessző hordozol ... Milyen a formája?... Szagold meg és izleld meg... Próbáld elképzelni, hogy fejlődik ki a gyümölcs... Erőfeszítésbe kerül, hogy gyümölcsöt teremj? vagy hogyan éled meg? ... Eljött a szüret ideje, oda kell adnod a gyümölcsöidet, amelyekből bor lesz... Hogy éled meg, amikor lemetszik rólad? ... Menj végig még egyszer az érzéseken, amikor szőlővessző vagy a szőlőtőn... Milyen érzés neked? ... Mondd el a szőlőtőnek... Talán valami mást is szeretnél kapni a szőlőtőtől. Mondd el neki...

Képzeld el, hogy a szőlőtő válaszol neked... Képzeld el a szőlővessző és a szőlőtő közti párbeszédet... Most végy búcsút a szőlőtőtől és a szőlővesszőtől, a szőlőhegytől és a környéktől, térj vissza ebbe a térbe és életbe...

Amikor úgy érzed, nyisd ki a szemed ...

3. A résztvevők megpróbálják szavakban megfogalmazni és egymással megosztani, hogy mit éltek át a szimbólumdráma közben. Szóban nincs szükség további analizálásra vagy magyarázatra.

4. Befejezésül nézzük meg Sigmunda May fametszetét (l. 34.o.), amelynek segítségével újra tudatosan átélhetjük a szőlőtő és Krisztus azonosságát. A kép a mustármagról szóló példabeszédet ábrázolja, amely fává növekedik. A fa képe, melynek közepében Jézus alakja látható kitárt karokkal, akiből mint középpontból sok étellel teli, erős emberi test és kéz nő ki, összekapcsolható a szőlőtő képével.

Minden résztvevőnek adjunk egy kinagyított fénymásolatot a képből. Rövid csendben szemléljék a képet, majd a kép kapcsán támadt gondolataikat rövid hitvallásban, hálaadásban vagy kérdésben foglalják össze. A koncentrációt segítheti, ha ezeket fel is írják egy papírra és csendben előre hozzák és elhelyezik, úgy hogy mindenki elolvashassa. Befejezésként együtt, egymás után hangosan felolvassuk őket.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Azt mondtad, én vagyok	kottából	Bevezetés. 10 perc
2. Bevezető gondolatok: Elérkeztünk a János evangéliummal való foglalkozásaink befejezéséhez. Ez alkalommal egy meditatív, élményközpontú megközelítésben találkozunk a szentírási szövegekkel. Az „én vagyok” kijelentések által nem annyira okos gondolatokat és válaszokat keresünk, hanem azt az örömhírt és ígéretet, hogy Jézus az élet a hívó számára; az ő egzisztenciális jelentőségét kutatjuk a mai helyzetben, ahogy mindenki számára külön-külön személyesen megismerhető. Ez csakis egy újfajta figyelemmel és a környező világunk szimbólumainak észlelése iránti érzékenységgel válik lehetségessé, mivel az „én vagyok” kijelentések konkrét képekkel vannak összekapcsolva. Ezek az észlelések és meditatív gondolatok Jézus újfajta megismeréséhez vezethetik el a résztvevőket.	az órave- zető beve- zető szavai	szentírási szöve- gek, Szentírás, Konkordancia, választott hely- szín, színes fo- tók, dia, csoma- goló papír, színes A/4-es lapok, filctollak, gyer- tyák, meditációs zene, énekek 110 perc
3. A Bevezetésben kidolgozott módok alapján bármelyik „én vagyok” kijelentést feldolgozhatjuk. Az egyes tevékenységek közben meditatív zene segítheti a résztvevőket az elcsendesülésben.		

Azt mondtad

1. Azt mondtad: „Én va- gyok az út”,

azt mondtad: „Én va- gyok az út”. – Meg- ér-

tet- tem sza- va- dat, hoz- zád jö- vők, kö- vetni

a- kar- lak. Az u- tunk csak Te vagy.

2. II: Azt mondtad: „Én vagyok az igazság”, :II

Megértettem szavadat,

hozzád jövök, hogy megismerjelek.

Te magad vagy az igazság.

3. II: Azt mondtad: „Én vagyok az élet”, :II

Megértettem szavadat,

hozzád jövök, bűneimmel.

Új életünk Te vagy.

4. II: Azt mondtad: „Én vagyok a kenyér”, :II

Megértettem szavadat,

hozzád jövök, hogy jóllakass.

A kenyérünk Te vagy.

5. II: Azt mondtad: „Én vagyok az ajtó”, :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, beengedsz engem.
Az öröm kapuja Te vagy.
6. II: Azt mondtad: „Én vagyok a pásztor”, :II
Megértettem szavadat,
hozzád jövök, s Te vezetni fogsz.
Te vagy a jó pásztor.

Mustármag (Sigmunda May metszete)

Franz Josef Ortkemper

Szent Pál a megigazultságról

*Részlet a szerzőnek a »Bibel heute« 1/2002. számában
megjelent cikkéből. Fordította Székely István.*

Pál Efezusban igen nyugtalanító híreket kap a galáciai közösségektől. Ezekben röviddel Pál elutazása után merev zsidókeresztény hittérítők jelentek meg, akik alapjaiban bírálják az általa hirdetett evangéliumot. Körülmetékedést kívánnak a pogánykeresztényektől, ha azok továbbra is a keresztény közösség tagjai akarnak maradni. Pál apostoli tekintélyét is kétségbevonják. Ezek az emberek valószínűleg Jeruzsálemből jöttek, feltehetőleg az apostoli zsinaton kisebbségben maradtak közül, akik még évekig nem nyugodtak meg, és tönkre akarták tenni Pál missziós eredményeit. Pál nyilvánvalóan felháborodik, hiszen egész életműve veszélyben forog.

Ez a veszélyhelyzet magyarázza az Efezusban készült Galatáknak írt levél vitatkozó, néhol sértően éles hangját. A címzés és üdvözlés után az apostol rögtön a tárgyra tér: *»Csodálom, hogy attól, aki titeket Krisztus kegyelme által meghívott, ilyen hamar más evangéliumhoz pártoltatok, holott nincsen más, csak olyanok vannak, akik zavarba ejtenek titeket, és el akarják fordítani Krisztus evangéliumát«* (1,6-7).

Pál saját »megigazulástanát« ellenfeleivel vitakozva fejti ki. Csak ez magyarázza igen éles szembenállását a »zsidók« álláspontjával. *»Mivel pedig tudjuk, hogy az ember nem a törvény cselekedeteiből igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által, mi is Krisztus Jézusban hittünk, hogy megigazuljunk Krisztus hite, és nem a törvény cselekedetei által, mert a törvény cselekedeteiből egy ember sem igazul meg«* (2,16). Közösségeinek veszélyeztetett helyzetét látva hangsúlyozza ilyen erősen, hogy »nem a törvény cselekedetei által«.

Jézus is meg volt győződve arról, hogy mi emberek nem a saját teljesítményünk alapján, hanem kizárólag Isten segítő kegyelme révén állhatunk Isten elé [állhatunk meg Isten előtt]. Gondoljunk a szőlőműnkások »megbotránkoztató« esetére (Mt 20), vagy a tékozló fiúról (Lk 15) mondott példabeszédre. Pál ószövetségi kijelentésekkel is alátámasztja álláspontját, pl. *»Ábrahám hitt az Úrnak, s ez igazságul tudatott be neki«* (Ter 15,6).

Még a kumráni tekercsekben is találunk olyan szövegrészeket, amelyek azt mutatják, hogy Pál megigazulástana erősen kötődik a

zsidóság gondolkodásmódjához. Két különösen meggyőző szövegrész: *»Nekem magamnak is Istennél van az ítéletem, az ő kezében van utam feddhetetlensége és szívem egyenessége: elpártolásomat eltörli igazságával«* (1QS 11,2-3). *»Mert az ember nem maga szabja ki útját, és a férfi nem határozhat lépteit felől, mert Istennél van az ítélet, és az ő kezéből van az út feddhetetlensége. Az ő tudása által jött létre minden... És én magam, ha meginognék, Isten kegyelme a szabadításom öröke, és ha elbotlom a testi vétekben, ítéletem Isten igazságosságára támaszkodik mindenkor ... és megigazultságomat irgalma hozza meg ... és nagy jóságosságában megbocsátja minden bűnömet. Igazságosságával megtisztít az emberi szennytől és az emberi nem bűneitől...«* (1QS 11,10-15) A kumráni szövegeknek ezek a gondolatai olyanok, mint a kavicsok között talált gyöngyszemek, amelyek Pál érvelésében is középponti szerepet kapnak. Együttal azt mutatják, hogy az apostol a korabeli zsidóság körében élő gondolatokhoz kapcsolódik.

Kétségtelen, hogy **»az igazságnak«** ez a fogalma a mai ember számára könnyen félreérthető. Így volt ez a középkorban is. Részben ez vezetett a páli megigazulástan félremagyarázására. A Biblia értelmében Isten nem megigazultságot kíván, hanem megadja azt, részesít bennünket abban. Lássunk néhány ószövetségi szövegrészletet, amelyek az »igazság« fogalmát meglepő módon magyarázzák: **»Igaz dolgokat cselekszik ... és igazságot szolgáltat«** (Zsolt 103,6). Az igaz volt (megigazultság) kapcsolódik az igazság cselekedeteihez. **»Közel hoztam igazságomat, nincsen messze, és szabadításom nem késlekedik; szabadítást adok a Sionon, és dicsőségemet Izraelnek«** (Iz 46,13). Itt az igazságnak a szabadítás, a dicsőség felel meg. **»Szabadításom örökre megmarad, és igazságom nem szűnik meg«** (Iz 51,6). Itt az igazsággal a szabadítás képez párhuzamot. A Jer 9,23-ban a kegyelem, a jog és az igazság áll egymás mellett.

Az ún. megigazulástant ma néha túl elvontnak találjuk. Mégis, egy irgalmat nem ismerő, teljesítményközpontú társadalomban újra időszerrű lett és felszabadító erőt nyújthat, ahogyan azt Pál is tapasztalta. Minden ember Istentől eredő pótolhatatlan érték, függetlenül teljesítő-képességétől vagy társadalmi helyzetétől – s ez hihetetlenül felszabadító felismerés, amely erőt ad a bioetikai viták közepette – hiszen a korlátozott, fogyatékos, beteg élet is elveszíthetetlen méltóságot őriz –, és ez felszabadító erő minden gyengeségben, szerencsétlenségben, csapódásban is, amikor gyakran alig tudjuk elképzelni, hogyan lehetünk úrrá a mérhetetlen nehézségeken.

Székely István

BIBLIKUS FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE

A *Welt und Umwelt der Bibel* 3/2001. számában Christoph Uehlinger arra tesz javaslatot, hogy az *Énekek énekét* – egyik lehetséges változatként – egységes drámaként olvassuk. Közli a 3 szereplő, valamint egy kórus által előadott mű jeleneteinek tartalmát (beleértve az epilógust is). – Ernst Axel Knauf történelmi áttekintést ad arról az *el-lentéről*, amely Palesztinában a városi kánaániak és a falusi izraeliek ill. júdeaiak között a Kr.e.9.-3. században fennállt, de hatásaiban – nagyobb területre szétterjedve – a keresztény ókorban is érvényesült. Az izraelita elutasítás főleg a kánaáni családságra (Óz 12,8-11) és paráznaságra (Óz 2; 4,2-10; Ez 16) vonatkozott, de később alapul szolgált a kiválasztottság helytelen felfogására is. – Frank Lothar Hossfeld összefoglaló áttekintést közöl arról, hogy az *Ószövetség milyen határozottan ítéli el a szexuális bűnököt*, köztük a homoszexualitást is (és ennek örökölt hajlamként vagy adottságként való létezése természetesen fel sem merül). Dávid és Jonathán kapcsolata különösen erős férfibarátság, amelynek más ókori példáiról is tudunk. – A *szexualitásra vonatkozó ószövetségi előírásokat* magyarázza Ilse Müllner is, de röviden kitér *Szent Pál leveleinek* ezzel kapcsolatos részleteire is. – Paul Deselaers az *emberi szerelem* bibliai értékeléséről ír; példaként részletezi Ábrahám és Sára, Izsák és Rebekka, Jákob és Ráchel, Elkána és Hanna, valamint Tóbiás és Sára házasságát.

Ugyanannak a folyóiratnak 4/2001. számában Joachim Kügler bemutatja, hogy *Isten és a király kapcsolatának* Egyiptomban kialakult hite sok hasonlóságot mutat, mégis igen lényeges pontokban eltér mind az ószövetségi, mind a keresztény hittől. A fáraót hatalomralépésétől Re isten fiának tekintették, később az ő földi megjelenítőjének, egyetlen közvetítőjének. Izrael hitében ez (Zsolt 2,7 és 45,7 szövszerinti értelmében) csak a Messiásra vonatkozott. *Jézus emberi és ugyanakkor Istentől való származását* Róm 1,3-4 ősi hitvallása még a feltámadást követő trónraemlésként mutatja be, de a kettős eredet titkát (új teremtsé!) – Mk 1,9-11; 9,2-8 kijelentéseinek történeti alapjaként – csak a két gyermekségtörténet érzékelteti (Mt 1,18; Lk 1,31-33).

A *Bibel heute* 1/2002. száma főként *Szent Pálról* közöl írásokat. Franz-Josef Ortkemper Pál apostoli munkájáról és leveleinek fő tartal-

máról írt értékes összefoglalójából kiemeljük az *igazság* (*megigazultság*) gyakran félreértett fogalmának világos kifejtését (felhasználva öszövétségi, valamint kumráni szövegeket is). Rolf Baumann rövid bevezetőjében a legfontosabbként Szent Pálnak *Jézus Krisztussal való mindent felülmúló személyes kapcsolatát* emeli ki, Daniel Kosch cikke pedig az apostol *sokoldalú, részletes bemutatására* vállalkozik. Rolf Baumann hosszabb írásában abból indul ki, hogy Szent Pálhoz hasonlóan (Róm 1-8 nyomán) fel kell fogunk: *Isten újjá akarja teremteni a világot*. Ehhez az »igazságot« a törvény és a próféták alapján kell értelmezni (ld. Róm 3,21): ez új, igazságosabb világrendet jelent Jézus tanítása szellemében.

A *Novum Testamentum* 1/2002. számában Sigfred Pedersen *Szent Pál üdvösségtörténeti szemléletét* úgy mutatja be, hogy abban Jahve szabadító tette, a mózesi törvény és a kiválasztottság alárendelt és időleges, ha összehasonlítjuk Istennek minden emberre kiterjedő teremő szándékával, valamint a szenvedő, feltámadt Jézus Krisztus szabadításával. Elemzi Pál leveleinek számos részletét. Érdekes, ahogy pl. a »megkívánás« Kiv 20,17-beli tilalmát a Ter 2,17 figyelembevételével általánosítja. A kettős szeretetparancs (ld. 1 Kor 12,31b), valamint a hit és a tettek kölcsönössége (ld. pl. Róm 4,17 és Gal 2,20) egyaránt a Teremtő szándékából (»a maga képére« és »uralkodjatok«) következik; ezzel ellentétes mindaz, ami Istentől és többi teremőnyeitől elválaszt (ld. Róm 14,23). – Josef Schmidt a Jel 13,1-4 leírását Claudius császár trónralépésének történetével veti össze; majd egy Néro által kibocsátott pénz feliratán (v.ö. Jel 13,16-17!) egyes betűk római-szám-értékéből – figyelembevételével más korabeli pénzek ábrázolásait és feliratait is – Claudius nevéhez rendeli a 666-os számot (Jel 13,18). Végül *Jel 13 egész fejezetét történelmileg értelmezi*. (Ezen belül további feltevések alapján a 13,8-ban szereplő könyv János evangéliuma!)

A *Vetus Testamentum* 1/2002. számában Omri Boehm kifejti, hogy »Ábrahám áldozatának« leírásában Ter 22,14-18-at az ősi szövegrészhez később csatolt betoldásnak tartják, de az ebben ígért különleges jutalomnak csak 22,11-12-vel együtt van értelme, tehát valószínűleg az is része a betoldásnak. Így feltehető, hogy az ősi szöveg Ter 22,1-10 13.19 volt, tehát eszerint *Ábrahám a saját felelősségére tért el a parancstól!* – Gregory Yuri Glazov azt keresi, mit jelent *Jób száját elzáró gesztusa* (40,4). Megállapítja, hogy Isten válasza egyetlen egységet alkot; későbbi szavai a 38-39. fejezetbeliekhez csatlakoznak. Jób elhallgatása azt jelzi, hogy még jobban akar figyelni a válasz kö-

vetkező részére. Ezek után már nem panaszkodik, hanem dicsőíti Istent. – Cornelis Houtman azt vizsgálja, hogyan szerepelnek a *Második Törvénykönyvben Kánaán földjének régi (izraeliták előtti) lakói*. A szerző szerint az őslakók bemutatása két fő célt szolgál: egyrészt bemutatja, miként segíti Jahve Izraelt az ország elfoglalásában, és egyúttal a szomszéd (rokon, bár más vallású) népeket (Edom, Moáb, Ammon) a fennmaradásukban; másrészt azt érzékelteti, hogy a kipusztított őslakók istentelen, embertelen lények voltak (s így kiirtásuk enyhe megítélés alá esik). – Isaac Kalimi azt vizsgálja, történelmi tény-e, amit *1 Krón 11,6* állít *Jeruzsálem elfoglalásáról és jutalmul Joábnak vezérré való kinevezéséről*. Eltekintve néhány, Jeruzsálem korábbi elfoglalását bejelentő szövegrésztől (pl. Józs 12,10, amelynek ellentmond Józs 15,63), a cikk felhívja a figyelmet arra, hogy Joáb már korábban is fővezérként szerepel (2 Sám 2,13 és 3,23; ezeket a mondatokat a krónikás kihagyta); továbbá Joáb talán azért ölte meg Ábner, mert Dáviddal való kiegyezése után valószínűleg át kellett volna adnia Ábner számára a fővezéri tisztséget. Egyébként *1 Krón 11,4-6* szövege sok egyezést mutat két másik történet leírásával (Bír 10,18; 11,11 és Bír 1,12-13). – Tobias Nicklas bemutatja, hogy *2 Makk 9-ben IV. Antiochus Epiphanes betegségének és »megtérésének« mesteri leírása nyilvánvalóvá teszi, hogy csak színlelt megtérésről van szó*. A teológiai következtetés nem az, hogy túl késői, hanem hogy nem valódi a megtérés. – Hermann Michael Niemann a Tánák és Megiddó városnév többszöri együttes említéséből kiindulva (Józs 12,21; 17,21; Bír 1,27; 5,19; 1 Kir 4,12; 1 Krón 7,29), régészeti tanúságokra is hivatkozva arra következtet, hogy a Saultól Salamonig terjedő időben (sőt talán később, az Omri-ház korában is) *a központi hatalomnak az északi törzsekre való kiterjesztése* a korábbi uralkodói székhelyek, városközpontok felhasználásával történt. – Ludwig Schmidt tanulmánya azt fejt ki, hogy a Szám 35-ben, valamint a Józs 20,1-21,42-ben leírt *menedékvárosok* intézménye és a *levita-városok* a valóságban nem léteztek. Az említett szövegrészeket a MTörv 19,1-13 alapján, ill. (a levita-városokra) ezek nyomán a fogság után írták. – Michael Segal az *Ezd 1,9-11-ben szereplő ezüstpoharak darabszámát* a részletesen bemutatott arám írásjelek könnyen eltéveszthető, téves olvasásával magyarázza, és (1000 helyett) 1920-ra ill. (410 helyett) 2410-re korrigálja. Így az összes edények száma 5390; az Ezd 1,11-ben megadott 5400-ra vagy a kerekítés, vagy az írott szövegben egyik darabszámnál egy tizes írásjelenek eltűnése adhat magyarázatot. – Gerhard Larsson egy régebbi cikkhez szól hozzá röviden: példákkal igazolja, hogy nem helyes a

hónapok elnevezése alapján (fogság előtt: sorszám; fogság után: a hónap babiloni neve) megítélni a *bibliai könyvek korát*, vagy akár csak két könyv egymáshoz viszonyított korábbi vagy későbbi voltát.

A *Journal of Biblical Literature* 2001. évi 3. számában Marjorie O'Rourke Boyle Abigél férjének, a »bolond és gonosz« *Nabalnak* haláláról (1 Sám 25,37-38) megállapítja, hogy annak leírásában nem orvosi diagnózist kell látnunk, hanem »köszívűségének« büntetését (v.ö. Józs 11,20). A köszív ellentéte a hús-szív (ld. pl. Ez 36,26-27). A *szívnek* a törvényhez kell kötődnie (MTörv 6,6; 30,14; Iz 51,7 stb.). – Tim Meadowcroft a *Dán 9,24-27-ben leírt prófécia*t magyarázza. Értelmezése szerint a 24., 25. és 26. versben szereplő »felkent« a várost, a szentélyt és a népet is jelenti. Az évheteket inkább jelképesnek, mint pontos időneghatározásnak tekintve a prófécia főként a templomszentelés és az Antióchosz Epifánész korának eseményeire utal. A magyarázat kapcsolatot feltételez Dániel könyvének többi fejezeteivel (pl. Dán7) is, és több utat nyit az újszövetségi értelmezések számára (pl. Mk 13; Jel 21). – Maarten J.J. Menken bemutatja, hogy a *Mt 2,23-ban szereplő idézet* Bír 13,5,7-ből (tehát a »korábbi próféták« szövegeiből) való úgy, hogy Máté a »naziraiosz«-t »nazoraiosz«-nak olvassa (ami egzegétikailag elfogadható), és a »lesz« ige helyére (Iz 7,14 mintájára) »neveztetik«-et ír. – A Zsidókhoz írt levél 1. fejezete ünnepélyes bevezetés, amely Krisztust és az Ő örök országát fölébe helyezi az anyaloknak és az Ószövetség időleges korszakának. Kenneth L. Schenck azt mutatja be, hogy *Zsid 1,5-14-ben hogyan jelennek meg hitünk olyan titkai*, mint Krisztus istensége (aki a teremtet világ Ura), s emellett »az uralkodás hierarchiája« (az egyetlen Isten uralma és imádása). – Thomas Zöckler arra hívja fel a figyelmet, hogy a *Mt 6,22-23-ban és Lk 11,34-36-ban szereplő »bennünk lévő fénnyel«* előfordul a Tamás evangéliumban is. Itt Jézus a tanítványok kérdésére azt válaszolja, hogy (feltámadása után) ez a belső világosságunk segíthet a vele való találkozásban.

Ugyanennek a folyóiratnak 2001. évi 4. számában Ronald Hendel megállapítja, hogy az emlékezet a múltat a jelenhez kapcsolva és a jövőre is kihatva őrzi meg. Példaként a *Kivonulás könyvében* vizsgálja ezt a »folyamatos múltat«. Az egyiptomi szolgaságra, a jelekre és csodákra, valamint a Mózesre vonatkozó emlékek fontos elemei Izrael népe önazonosságának, vallási és közösségi életének, sőt »a Nyugat« történetének (például a 18.-20. század európai forradalmait megalapozó emberi egyenjogúság hirdetésével). – Joshua A. Berman mások

korábbi felismeréseit is felhasználva azt mutatja be, hogy *Eszter királyné* sorsa jelképes értelmet is hordoz: a könyv végére Eszter a saját azonosságát megőrző, mégis az idegenek közt teljes szabadsággal és biztonsággal cselekvő diaspora-zsidóság példaképe lett. – William L. Holladay *Szofoniás könyvében* korábbi és későbbi szakaszokat választ szét. Az utóbbiak egyes részei rokonságot mutatnak Proto-Izajás, mások Jeremiás vagy Deutero-Izajás szövegeivel; esetenként nehéz eldönteni, eredetileg kitől származnak. – Troy W. Martin a *Mk 13,35-ben* szereplő négy időmeghatározásról megállapítja, hogy azok a Jézus-korabeli Jeruzsálem-környéki zsidóság szemléletét és elnevezéseit tükrözik. – Herman C. Waetjen az *éjjel zörgető barát példabeszédében* (*Lk 11,5-8*) említett »alkamatlankodás« (tolakodás, szégyentelenség) jelentését vizsgálja. Tekintetbe veszi, hogy »az ő szégyentelensége« a felébresztett házigazdára is vonatkozhat, sőt lehetségesnek tartja, hogy a példabeszédben eredetileg erről a szegényről volt szó (amely »a világ szemében« érthette volna a házigazdát, ha nem segít barátján). Lukács azonban (11,9-10 szerint és a 18,2-5 példabeszédhez hasonlóan) a kitartó könyörgést, az állhatatosságot akarja dicsérni. Az üdvösségre irányuló nyílt, szegyenkezés nélküli törekvést az egyházatyák is követendőként hirdették. – Michael Joseph Brown azt kutatja, van-e különös jelentése annak, hogy Szent Pál éppen ahhoz a két közösséghez írt levelében nevezi magát Jézus Krisztus szolgájának (Róm 1,1 és Fil 1,1), amelyekben nagy számban (sőt többségben) lehettek a császár által felszabadított rabszolgák, köztük – főleg Rómában – magas állami tisztséget viselők is (v.ö. Róm 16 és Fil 4,22). A tanulmány érdekes összefüggéseket tár fel; jobban megvilágítja a *Rómaiaknak írt levél célját és módszerét*. Javasolja annak vizsgálatát, hogy a római jogrend mennyire befolyásolja Pálnak a törvényre vonatkozó okfejtéseit.

A The Catholic Biblical Quarterly 4/2001. számában Nancy R. Bowen cikke azt vizsgálja, kik azok az asszonyok, akiket a deuteronomista történeti mű Júda királyainak bemutatásakor »anyakirálynőként« említ. Néhol kiderül, hogy a Biblia nem a király édesanyját, hanem pl. a feleségét, vagy a nagyanyját – a királyi ház első, legbefolyásosabb asszonyát – nevezi így, akinek több esetben döntő szerepe volt a trónöröklésben. Rangját az a hagyományos hit is megalapozta, hogy a »király atyja« – felkenésétől kezdve – Jahve volt. (De az anyakirálynőt a pogány kánaáni felfogás sem tekintette Jahve házastársának.) A jó királyok »anyja« mindig júdeai. – Rick van de Water *2 Pét 1,19* elejét úgy értelmezi, hogy »Emellett a prófétai szavak is megbízhatóbb for-

mában állnak rendelkezésünkre...» A szerző szerint mind ez, mind *Jel 22,19* zsidó írástudóknak arra a Kr. u. I. századi irányzatára utal, amit Justinus is említ: a LXX fordítás egyes félreérthetőnek tartott szövegrészeit próbálták »javítani«. – Susan Fournier Mathews a *Dániel könyvében szereplő három időtartam* (1150, 1290 ill. 1335 nap: Dán 8,14; 12, 11.12) számait ókori (pitagóra-

szi) elmélet szerint négyzet- ill. ún. téglaszámok kerekített értékeinek tekinti, s így azok valamilyen »különleges szimbolikus értelmet« (is) hordoznak. – Francis J. Moloney szereint a *Márk evangélium 6,6b-30* (látszólag össze nem függő részekből álló) *szakasza* arra mutat rá, hogy a tanítványoknak – akik eddig még Jézus kilétét sem ismerték fel – saját küldetésüket és (Keresztelő Jánoséhoz hasonló) sorsukat is el kell fogadniuk. Ez igazán csak a feltámadt Jézussal való találkozáskor teljesül majd (14,28: 16,7). – Hendrikus Boers részletesen elemzi a *Róm 6,1-14 szakasz* szerkezetét, s így mutatja be fő tartalmát: keresztyén mivoltunk lényege (a bűnnek meghalva új élet) szorosan kapcsolódik Krisztus halálához és feltámadásához. – Hans Josef Klauck a Jelenések könyvének megértéséhez kíván hozzájárulni. Felhívja a figyelmet arra, hogy Néro császár rejtélyes halála miatt monda terjedt el az ő későbbi visszatéréséről. Klauck cikke először nem csak a császár nevéből, hanem a vadállat szóból is a *Jel 13,18*-ban szereplő 666-os számot olvassa ki, majd *Jel 17,9-18 szövegét értelmezi* úgy, hogy Néro (azaz a vadállat) a nyolcadik római császár (Domitianus) személyében tér vissza és tiz szövetségesével el fogja pusztítani Rómát! Ez Klauck szerint reményt kelt az »implicit olvasóban« (aki tehát az 1. század vége felé él).

OLVASÓINK KÉRDEZIK

Az kérdésre Thorday Attila teológiai professzor válaszol.

 Kérdés: 1 Kor 15,5-7 szerint Jézus megjelent – többek között – »a tizenkettőnek«, és később »majd valamennyi apostolnak«. Vajon ez az utóbbi is a Jézus által választott (Júdás nélkül tizenegy) apostolt jelenti, vagy másokat (is)?

Válasz: A Föltámadt Krisztus megjelenéseinek tanúi közül Szent Pál elsődlegesen olyanokat sorol föl, akiknek hitelességéhez nem fér kétség. Így kerül első helyre “Kéfás és a Tizenkettő” csoportja, majd “Jakab és a többi apostol”, végül maga Pál. Az asszonyokról, mint a Föltámadott tanúiról bizonynyal azért hallgat, mert a korabeli társadalomban uralkodó szemlélet szerint nők tanúságára jogi értelemben nem lehet építeni. Ám a levél írója még a jogilag érvényes, és általa is ismert tanúk közül is válogat.

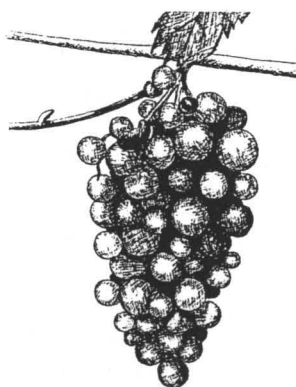
Az időhatározók használata (“a harmadik napon”, “azután”, “legutoljára”) nem csupán kronológiai sorrendiséget jelent, hanem a tanúk csoportosítását is jelezheti. Más hagyomány is megerősíti, hogy Krisztus elsőként valóban Péternek jelent meg (Mk 16,7; Lk 24,34), valamint Pálnak kronológiailag is utoljára (évek múlva, ami megtéréséhez vezetett: ApCsel 9,3-5; 22,6-21; 26,13). Mindezek ellenére a Föltámadott megjelenéseinek sorolása nem a teljességre törekszik, és nem is kívánja a föltámadás bizonyítékát nyújtani a hitetlenek számára, hanem a levél címzettjeit hitükben akarja megerősíteni.

Jézus megjelenéseinek tanúit a *megjelent* ige négyszeres előfordulása által (15,5.6.7.8) csoportosítja a levél írója. Az első csoportot “Kéfás és a Tizenkettő” alkotja. E csoport – és így az összes többi tanú – élén Kéfás áll. Ezt a nevet adta Jézus Simonnak, János fiának (Jn 1,42). A Jézustól kapott név az Egyházban betöltendő küldetését jelzi (vö. Mt 16,18). Szent Pál leveleiben soha nem Simon néven olvasunk arról, aki az Egyház Szikla-alapja. Mindig Kéfásnak vagy Péternek nevezi őt (vö. 1Kor 1,12; 3,22; 9,5; Gal 1,18; 2,9.11.14), sőt ismeri nevének magyarázatát is (Gal 2,7.8; vö. Jn 1,42). A Péternek való megjelenés olyan adat, amelyről az evangéliumi hagyomány is beszámol: megjövendöléséről a Márk evangéliumában olvashatunk (vö. 16,7), és mint megtörtént eseményt említi Lukács evangéliuma (vö. 24,34). Sem Szent Pál, sem az evangélisták szövege nem szól a megje-

lenés konkrét idejéről, helyéről vagy formájáról. Az egész folsorolás élén álló Kéfásnak való megjelenés mégis arra enged következtetni, hogy az ősegyházban ez nagy jelentőséggel bírt. Megerősíti ezt Lukács gondosan kidolgozott megfogalmazása: “Valóban föltámadt az Úr, és megjelent Simonnak” (24,34).

A Kéfásnak való megjelenés mellett Szent Pál a Tizenkettőnek való megjelenésről is beszél; a megkülönböztetés az “azután” határozószó segítségével történik. A páli levelekben egyedül itt szerepel a “Tizenkettő” megnevezés (minden más szövegben “apostolok”-ról olvasunk), ami arra enged következtetni, hogy nem saját szavaival fogalmaz, hanem az ősegyház hitvallásából átvett hagyományt idéz. A Tizenkettő kiválasztása és Kéfás kiemelése Jézus választásában gyökerezik, amely csoport akkor is a legszűkebb tanítványok kollégiumának tekinthető, ha történetesen nincsen jelen mindegyikük.

Most vessünk egy pillantást a megjelenés tanúinak másik csoportjára: “Jakab és az összes apostol” (7. vers). A minden pontosítás nélkül szereplő Jakab név arra az apostolra vonatkozik, akit a kezdeti zsidókeresztény közösség fejének tartanak Jeruzsálemben (ApCsel 12,17; 15,13; 21,18). Különleges szerepét (vö. Gal 2,12) az is kiemeli, hogy “az Úr testvérének” hívják (Gal 1,19), Péterrel és Jánossal együtt pedig “az Egyház oszlopának” nevezik (Gal 2,9). Másrészt a tanúk e csoportjában találjuk az “apostolokat”. Világos a megfelelés és a párhuzamos megfogalmazás az 5. verssel, vagyis a tanúk első csoportjával. A két kiemelt tanú (Kéfás illetve Jakab), valamint “a Tizenkettő” és “az apostolok” csoportja megfelelnek egymásnak. A párhuzam azonban nem jelent azonosságot: leveleiben Szent Pál bizonyval szándékosan tágitja az “apostolok” körét mindazokkal, akik az evangélium munkásai lettek, miként ő maga, Andronikosz és Júniasz (Róm 16,7), Epafroditosz (Fil 2,25). Mindenesetre, amikor Pál az “összes apostolról” beszél, mint akiknek Krisztus megjelent, Jézus követőinek a Tizenkettőnél tágabb körére gondolt. Részleteket nem tudunk Jézus megjelenéseiről, de az evangéliumi beszámolók alapján is azt bizonyval állíthatjuk, hogy a Tizenegyen kívül mások is elnyerték e kegyelmet (vö. Lk 24,33).

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Események – Augusztus 6-án meglátogatta Bibliaközpontunkat *Johannes Finger*, akinek a Középeurópai Bibliatársulatok Munkacsoportjának (Klosterneuburg, Ausztria) megbízásából az a feladata, hogy a keleteurópai bibliatársulatok munkáját segítse. Illusztris vendégünket a Bibliatársulat munkatársai munkareggeli keretében köszöntötték a Bibliaközpontban. A nap folyamán megérkezett hazánkba Mag. Anton Kalkbrenner, az Osztrák Bibliatársulat igazgatója. A vendégekkel az ügyvezető elnök és a főtítkár Bugacra kirándult.

Augusztus 15-én a Bibliaközpont és Társulatunk munkatársai háládó szentmise után bensőséges ünnepség keretében köszöntötték *Tarjányi Bélát*, Társulatunk ügyvezető elnökét, aki ezen a napon töltötte be 60. életévét. A köszöntésen részt vettek vidéki munkatársaink is, több biblikus professzor, és Ausztriából Dr. Norbert Höslinger, az Osztrák Bibliatársulat nyugalmazott igazgatója, aki 1972 és 2000 között sok segítséget nyújtott magyar biblikusoknak és Társulatunknak.

Szept. 2-14. között tartotta meg a *Katolikus Bibliaszövetség* (90 ország bibliatársulatainak csúcsszerve) hatodik *Világkongresszusát* a libanoni Beirutban. Társulatunkat ill. hazánkat Thorday Attila professzor, ügyvezető elnökhelyettes képviselte a kongresszuson.

A budapesti Jeromos esték keretében (minden hónap második szerdáján **18 órakor** a Bibliaközpontban, Budapest VI., Teréz krt. 28. I. em. 6-7) **október 9-én Lányi Béla SVD atya** »A katolicizmus újjá-születése Belorussziában« címmel, **november 13-án Thorday Attila** professzor, Társulatunk ügyvezető alelnöke »A Katolikus Bibliaszövetség Kongresszusa Beirutban« címmel, **december 11-én Roska Péter** esztergomi spirituális »A Szentírás és a mindennapi élet« címmel tart előadást. Szeretettel várjuk tagtársainkat és minden érdeklődőt.

Bibliaapostolképző szemináriumok – Továbbképzési munkacsoportunk Vágvölgyi Éva vezetésével május 10-12. között tartotta meg negyedik bibliaapostolképző szemináriumát a Vajdaságban, a Tóthfalu-i új Kulturális Központban, amely az előző magyar kormány támogatásával készült el és került átadásra röviddel megérkezésünk előtt. A negyedik alkalom is éppoly kedves és lelkes együttlét volt a vajdaságiak körében, mint az előzőek. Both István atya szeretettel fogadott, két munkatársa pedig, Kónya Livia és Móra Mária előadóként is köz-

reműködtek a képzésben. A jó hangulatot az sem tudta elrontani, hogy szombat éjjel a templom kertjében feltörték és kirabolták az összes autót (kivéve a miéneket).

A vajdsági szeminárium résztvevői

A résztvevők visszajelzéseiből:

Új emberekkel ismerkedtem meg, akiknek szintén életük része a Szentírás. Új értelmet, értelmezést nyertek az egyes szavak, mondatok, cselekedetek. Észrevettem, hogy a Szentlélek valóban tevékenykedik közöttünk. Kicsit, de nem utolsó sorban – máshogy kel fel a Nap és máshogy nyugszik le. Lelkileg feltöltve térek haza, és hiszem, hogy ez csak fokozódni fog. Köszönöm, hogy itt lehettem!

Csodálatos reggelre ébredtünk – mint amilyen csodálatos volt ez a mostani együttlétünk is. Áldjon meg az Isten benneteket, és tartson meg ilyennek, ahogyan mi megismertünk titeket. Boldog vagyok, hogy lélekben felfrissülve – teli kocsival – mehetek haza. Szívből köszönöm!

Továbbképzési munkacsoportunk meghívást kapott a **Debrecen-Nyíregyházi egyházmegyébe**, hogy az egyházmegye összes hitoktatója számára tartsunk bibliaapostolképző szemináriumot. Tekintettel a nagy létszámrá, három alkalommal megyünk a nyíregyházi Katolikus Ta-

nulmányi Központba, hogy mindenki részt vehessen a szemináriumon. Az első alkalom június 28-30-án volt, a másik két továbbképzést most, az őszi hónapokban tartjuk meg. A júniusi szemináriumra – Zsuppán Mónika (új munkatársunk) – kezdeményezésére kivonult az MTV felleveőcsoportja: a felvételek, interjúk alapján két alkalommal ismertető műsort fog sugározni a TV Társulatunkról, továbbképzéseinkről és a bibliaapostolságról (szept. 25-én és okt. 5-n).

Örömkre szolgál, hogy Bosák Nándor megyéspüspök atya olyan fontosnak és szükségesnek tartja a bibliaapostolság ügyét, hogy Társulatunk meghívást kapott az egyházmegyétől a szemináriumok megtartására, sőt első alkalommal személyes látogatásával is megtisztelte a rendezvényt. Váradi József helynök úr igazán jó házigazdának bizonyult, nem csoda, hisz ő Társulatunknak kezdetektől fogva elkötelezett híve és támogatója. Felföldi László irodaigazgató úr mindenről gondoskodott. Elismerés illeti a résztvevőket azért, hogy a TV munkatársainak állandó jelenlétét, munkáját nagy türelemmel, apostoli lelkülettel fogadta ill. viselte.

A résztvevők visszajelzéseiből:

– Tetszett a továbbképzés jó légköre, a tapasztalatcsere, az előadások színvonalassága, az előadók lelkes, jó felkészültsége. Örültem, hogy itt lehettem, lelkileg töltekeztem, sok új ismerőssel találkoztam.

– Vágvölgyi Éva élménybeszámolója, a Szentírással való találkozása, a diavetítés a folyóvízről –, Tarjányi Béla professzor előadása az összehasonlító módszerről, az ezekről történő beszámoltatás, valamint a Jeromos Bibliatársulatról szóló összefoglaló előadás – mind-mind nagyon szép volt, és nagyon-nagyon tetszett. Csak kár, hogy ilyen rövid ideig tartott!

– Rájöttem, hogy milyen keveset tudok a Szentírásról. Még többet kell foglalkoznom vele. Köszönöm, hogy itt lehettem.

– Különösen tetszett az utolsó játék, a Biblia szövegeinek játékos felismerése. (Nagyon jó ötlet a hittanórákra is.) Ehhez hasonló lehetett volna több is. Jó volt az animátorok jelenléte, segítettek a szervezőknek a lebonyolításban.

– Szívből szeretném megköszönni ezt a csodálatos pár órát. Úgy érzem, sokat tanultam tőletek, nem csak az előadásaitokból, hanem a viselkedésetekből is. Kívánom, hogy munkátokat kísérje a Jó Isten szeretete és a Szentlélek ereje!

– Jó ötlet volt, nagyon tetszett a csoportos foglalkozás. Közös munka, megbeszélés egészséges vitát váltott ki. Jó volt megismerni más nézetét, meglátását. Gyakorlati munkához nagy segítség lesz ez a játékos bemutató. Köszönjük.

Az első nyíregyházi szeminárium résztvevői

– Köszönjük a szervezőknek ezt a két napot. Köszönjük, hogy közelebb hozták a szívünkhoz és az értelmünkhez a Szentírást. Megtanítottak a különböző módszerekre, amelyeket az otthoni munkánkban hasznosítani tudunk. Isten áldását kérem áldozatos munkájukra, külön köszönöm kedvességüket, szeretetüket!

– Sokkal többet kaptam, mint amit vártam, mint amit el tudtam képzelni. Élmény, hogy megismerhettem benneteket. Nagyon jó volt a témaválasztás, az időbeosztás, a szervezés, a vidám este...

– Rájöttem, hogy a Szentírást minden nap forgatnom kell ezután, és az ígét a képességeim szerint életté váltanom. Olyan kincseshánya ez, amit nem lehet kimeríteni igazán, mindig lesz újat mondó rész benne.

Magyarországi Evangélikusok

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jötevők és Olvasóink személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája 2002 októberétől 2003 januárjáig: okt. 4.: Zsolt 103,20-22; okt. 18.: Zsolt 32,1-2.11; nov. 8.: Zsolt 121,5-8; nov. 22.: Zsolt 118,26-29; dec. 6.: Zsolt 28,6-9; dec. 20.: Zsolt 24,7-10; 2003. jan. 3.: Zsolt 97,1-6; jan. 17.: Zsolt 50,1-3; jan. 31.: Zsolt 134,1-3.

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2400 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1680 Ft, **Újszövetség és Zsoltárok:** 1050 Ft.

A STUTTGARTI KISKOMMENTÁR

eddig megjelent kötetei:

J. Kremer, **2. KORINTUSI LEVÉL**, SKK 8. Ára: 520 Ft.

W. Radl, **GALATA LEVÉL**, SKK 9. Ára: 440 Ft.

B. Mayer, **FILIPPI és FILEMON LEVÉL**, SKK 11. Ára: 420 Ft.

O. Knoch, **1. és 2. TESSZALONIKI LEVÉL**, SKK 12. Ára: 380 Ft.

P.-A. Seethaler, **1. és 2. PÉTER LEVÉL, JÚDÁS LEVÉL**, SKK 16.
Ára: 580 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **MI A BIBLIA?** BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok**, BIR 3.
Ára: 560 Ft.

Gyürki László, **A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-
FORDÍTÁSOK**, BIR 4. Ára: 420 Ft.

Mócsy Imre, **AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE**, BIR 5. Ára: 640 Ft.

E g y é b: **BIBLIATUDOMÁNY CD** (Káldi-Neovulgáta Biblia,
konkordancia, 35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvölgyi Éva, **CSENDES PERCEK**. Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** – Mesék kicsiknek és nagyoknak (3.
kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ**, 2., bőv. kiadás. Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 150 Ft,
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

*Minden, amim van,
Minden, amim nincs,
A Te minden képzeletet felülmúló
Szereteted ajándéka.
Köszönöm Neked.*

(Havva)

örökre megmarad
